

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
N O. 13471

HARI AYZMAN

V. Kulitshenko

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

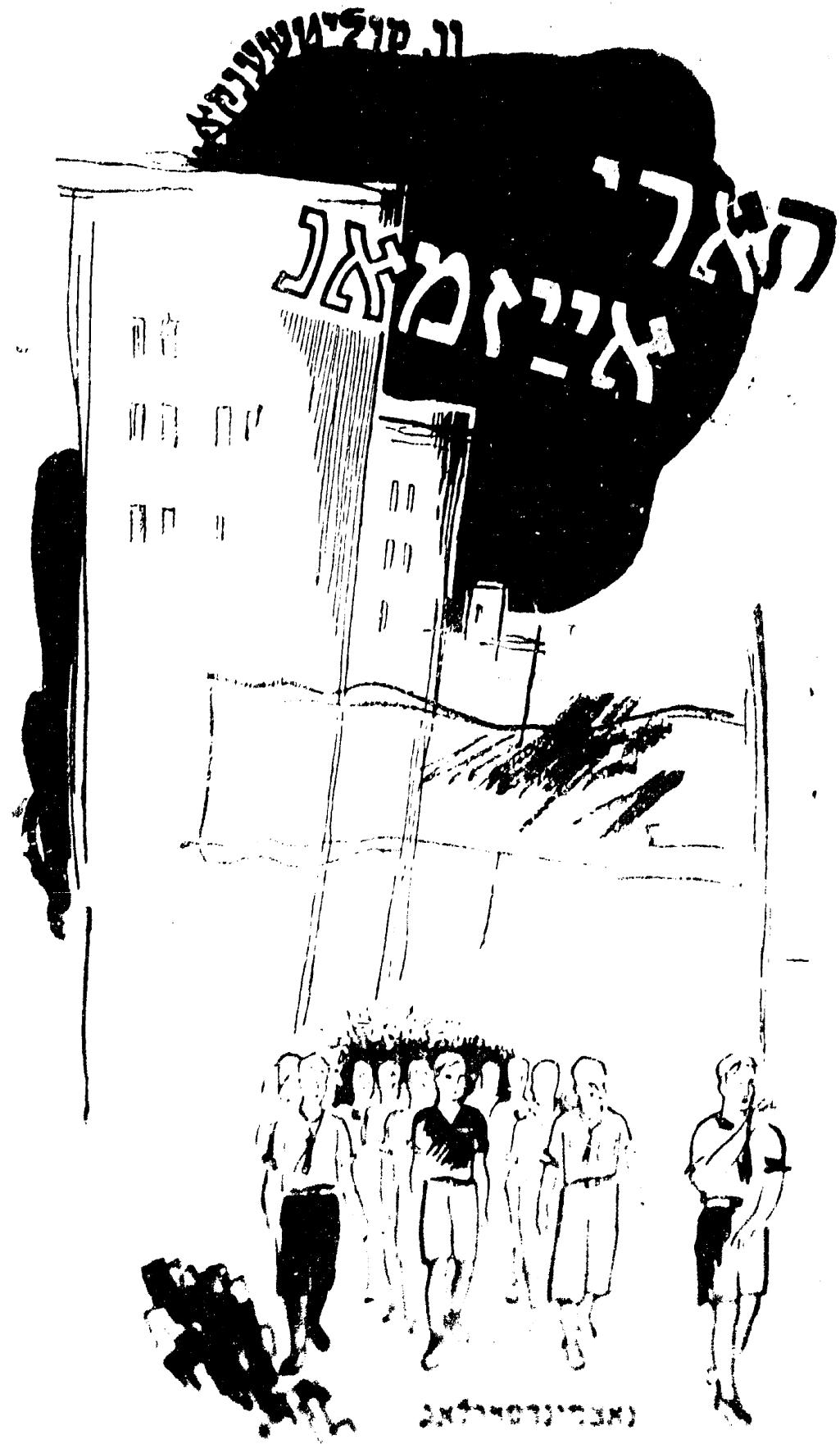
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

שׂוֹק־אוּבָפִי אַנְעָרָנִיבִי בְּלִי אַטְעָק

וו. קוליטשענקָה (וו. לֵיד)

הָאָרִי אַיִלְזָמָן

יִדִּיש — מ. גַּעַד שְׁנוֹאָן

טַעֲלוּכָע־פָּאָרְלָאָג פָּאָר דִּי נָאֶצְיאָ-

גָּאַלְעַ מִינְדָּעָרָה מִתְּבָן אִינְגָּאָסְרִיךְ

קִיעֻחַ 1933 כָּאַרְקָאָה

די ביגלעןראטישע פארצייכעטונג פונעם
גוב אונ זי שיטערן פאר ביגלאטען
קאנאלגען זימנען אפצעדרוקט אינ דיטס
שריפט מונ דזוק אונ אינ זעם קרטנירע
פערטואר פון דער אוקר. גיכער-טאלאטער.

אַלְקוֹר. פָּגִינֶר, פָּרִינִיקָנוּג.
יִתְּעַטְּ דְּרוֹקָרִין, גַּעֲדִיטְשָׁעָה
גָּאַשְׁט. 505 3000 עַקְוָן. סָאַרְל. № E-67
הַיְּפָאַלִּישׁ נָמ. 738 שָׂטָאַפִּיסׁ נָמ. A-126
יָרָן 24-III 1933.

ווער איז הארי איזמאן?

הארי איזמאן... פיאנערן אוּב שיגער פון אוקראינע זיין
אט דעם נאמען. וועגן הארי איזמאן האבן זי' זיך דערווסט
אין 1929 יאר, בעיס דעם ערסטן אלוקראינישן פיאנערן-
צונזיפלי.

פון דער וויטער אמריקע זייןען אָפַ אונדזער אלוקראי-
ニישן צונזיפלי געקומען צו פֿאָרְגֵּן גַּעֲסֶט — אָ דָעלְעָגָצִיעַ פֿיאָ-
געַן פֿוֹן דַּי פֿאָרְיִינִיקְטַּעַ שְׁטָאתָן. אַסָּאָכ אִינְטְּרָעָסָאנְטָסָהָןָהָן
זַיְ אָונְדוֹזְ דָעַצְיִילְטַ וּוְעַגְן דַעַם לְעַפְנָן אָגְן וּוְעַגְן דַעַר אַרְבָּעַט
פון דַי קִינְדָעַר אִיבְּ אַמְּרִיקְעַ: וּוְיָזְוִי אִינְעָם לְאָנְדָ פֿוֹנוּם דָאָ-
לאָר, אִינְעָם לְאָנְדָ פֿוֹן דַי רִיכְסְטַעַ בְּאַנְקִירָן פֿאָרְפָּאַלְגָּטַ מַעַן
פֿיאָנֻרְגַּן. זַיְ האָבָן אָונְדוֹזְ אַיְיכְ דָעַצְיִילְטַ, וּוְיַדְעַר בּוֹרוֹשָׂאוּזָעַר
גַעַרְיכְתָהָטַ זַיְעַר כָאָוָעַר האָרִי אַיְזָמָאָןָהָן פֿאָרְזָעָצָט אִינְ
טוֹרְמָעַ פֿאָר זַיְן אַקְטִיוּזָר פֿיאָנֻרְיִישָׁעַר אַרְבָּעַט.

אָפַ דַעַר אלוקראינישער קָאנְפְּעָרָעָןָזָ, וּוְאָס אִיז פֿאָרְגָּעָקוּ-
מַעַן בעיסן צונזיפלי, האָט דַי אַוקְרָאַינִישָׁעַ פֿיאָנֻרְיִיעַ נִיט פֿאָרְ-
גַעַסְן אִינְ אַיְזָמָאָןָהָן. זַיְ האָט אִים גַעַשְׁקַט אַהֲיַסְן כָאָוָעָרָשָׁן
גְרוֹסָ, פֿרָאַטְעָסְטִירָטַ קָעָגָן זַיְן אַרְעָסָט אָגְן אַוְיְסְגָּעְקְלִיבָן אִים
פֿאָר אַנְ עַרְגַּ-פֿיאָנֻרְ פֿוֹן דַעַר אַוקְרָאַינִישָׁעַר אַרְגָּאַנְזָאַצִּיעַ.

ערַנְ-פֿיאָנֻר — סַאיְזַ נִיט קִין נָאָמָעָן סְטָאמָם. דַעַם נָאָמָעָן
טרָאגָן דַי כָאָוִירִים, וּוְאָס האָבָן אַסָּאָכ יָאָרְגַּן גַעַעְמָפְטַ פֿאָר
דַעַר זַאָכְ פֿוֹנוּם אַרְבָּעַטְרָ-קָלָאָס, וּוְאָס האָבָן זַיְעַד גַאנְצָעַ. מַיְ
אוֹוְעָקְגָעָבָן דַעַר בּוֹיוֹנָגְ פֿוֹנוּם רָאַטְנְפֿאַרְבָּאָנד אָגְן זַיְנָעָן
קִינְמָאָל נִיט מִיד אָגְן וּוְעַגְן נִיט מִיד אִינְעָם שְׁוֹעָרָן קָאַמְפְּ פֿאָר
סָאָמוֹנִיּוֹם.

הארי איזמאן אִיז אלְט גַעְוָעָן 14 יָאָר, וּוְעַגְן מַעַ האָט אִים
אוֹוְעָקְגָעָבָן פֿאָר אַגְּ עַרְגַּ-פֿיאָנֻר. זַיְן לְעַפְנָן אָגְן קָאַמְפְּ-וּזָעַגְן

המיבט זיך ערשות אַגְּ. אָבער פֿאָר דִּי ווֹינִיקָע יָאָרגָן, ווֹאס ער האָט אָפְּגָעַלְעֶבֶט, האָט ער שוֹינָג באָוִוִינָג אָרוֹוִיסְרוֹפָג צוֹ זיך האָס באָדער בּוֹרוֹזְשׁוֹאוֹזְיַע אָונְ אָרוֹסְצִיְיכְעַנְעַב זיך, ווֹי אָ מּוֹטִיקָעַר פֿאָרָ-
שְׂטִיעַר פּוֹנוּמָם דְּרִיטָן דְּאָר בְּאַלְשֻׁוּוֹיְקָעַט.

מייט דעם, ווֹאס מע האָט אוֹיסְגָּעְקָלְיָפָן אַיְזָמָאנְעַנְעַן פֿאָר אַגְּ עָרְנוֹ-פְּיָאנְעַר, האָבָן דִּי אָוְקְרָאִינִישָׁע פְּיָאנְעַר גַּעֲוָאָלָט אָוְנְטָעַר-
שְׁטְרִיכְיכָנְג דִּי הָעָרָאִישָׁע אָרְבָּעַט פּוֹנָג דִּי טְוִיזְנְטָעַר פְּיָאנְעַרְן אַיְ-
דִּי קָאָפִיטָאַלִיסְטִישָׁע לְעַנְדָּעַר. הָאָרִי אַיְזָמָאנְ אַיְזָ נִיטָקִין אַיְ-
צִיקָּעַר, ער אַיְזָ נִיטָקִין „הָעָלָד“. בְּאָגְלִיבָן מִיט אִים אָרְבָּעַטָן
אָונְ קָעְמָפָג אַיְזָ דִּי פָּאָרִינִיקָטָע שְׁטָاطָן פּוֹנָג צָאָפְּנִ-אָמְעָרִיקָע
אָונְ אָוִיכָן אַיְנָ אַנְדָּעָרָ קָאָפִיטָאַלִיסְטִישָׁע לְעַנְדָּעַר טְוִיזְנְטָעַר
אָזְוִינְעַ אָרִיסָן.

מֵיר גִּיבָּן אָרוֹיסָ דָּאָס בְּיכָל, קָעְדִּי צָו ווּיְזָגָן, אַיְנָ אָ וּוּלְכָע
טְגָאִים סָעָ קָוְמָט אָוִיסָ אַונְדָּזְעָרָע כָּאוּוּיְרִים צָו אָרְבָּעַטָן אַיְנָ דִּי
קָאָפִיטָאַלִיסְטִישָׁע לְעַנְדָּעַר.

הָאָרִי אַיְזָמָאנְ אַיְזָ אִיצְטָ אלְט 15 יָאָר. ער אַיְזָ אַנְקְטִיוּזָעָר
פְּיָאנְעַר פּוֹנָג נִיו-יָאָרְקָעָר אָרְגָּאָנִיזְאַצְיָע, אָ פְּיָאנְעַר-קָאָמְיָוְגִּיסְטָן.
זִיְבָן פָּטָעָר אַיְזָ נָאָכָב אַמְּצָאָרְיָוּמָן אָרוֹיסְטָגְפָּאָרָג קִין אָמְעָרִיקָע
פּוֹנָג בְּעַסְאָרָאָבִיאָע. אִיצְטָ לְעַבְתָּ הָאָרִי בָּא זִיְבָן עַלְטָעָרָן בְּרוֹדָעָר.
נָאָרָ נִיטָדָאָס אִינְטָעָרָעָסְרָט אַונְדָג אַונְדָג אִינְטָעָרָעָסְרָט,
וּוֹאָזָוִי אַיְזָמָאנְ אָרְבָּעַט אַיְנָ דִּי רִיְעָן פּוֹנָג דִּי פְּיָאנְעַרְיָשָׁע אָרָ-
גָּאָנִיזְאַצְיָעָס אַיְנָ דִּי פָּאָרִינִיקָטָע שְׁטָاطָן.

אמְעָרִיקָאנְעַר פְּיָאנְעַרְן

אַיְג 1921 יָאָר, בעַיִס דָעַם הָוּנְגָעָר. אַיְג דִּי רָאָטָנִ-רָעְפּוּבְּלִיקָן,
הָאָבָן קִינְדָּעָר פּוֹנָג אָרְבָּעַטָן אַיְג דִּי פָּאָרִינִיקָטָע שְׁטָاطָן פּוֹנָג
צָאָפְּנִ-אָמְעָרִיקָע גַּעַשְׁאָפָן אַנְאָרְגָּאָנִיזְאַצְיָע „רוּיטָע אָוִיסְשָׁפְּרָעָר“.
דָעַר צִילְ פּוֹנָג דָעַר אָרְגָּאָנִיזְאַצְיָע אַיְזָ גַּעַוּעַן — הָעַלְפָן דִּי הָוּנְגָעָרָן-
דִּיקָעָ רָאָטָנִ-קִינְדָּעָר.

די „רוּיטָע אָוִיסְשָׁפְּרָעָר“ הָאָבָן עַקְוִיסְטִירָט נִיטָלָאָגָן, אָבעָר
די אָרְגָּאָנִיזְאַצְיָע הָאָט אַיְג אָ גַּעַוּיסְטָר מָאָס מִתְגָּעוּוּרְקָט דָעַר

אנטשטייניג פון דער קאָמונייסטיישער קינדער-באוועגן. אַין
1923-טן יאָר האָבוֹן זיך אַנגעההויבּן אַרגאגיזֿין קאָמונייסטייש
קינדער-גּוּפּעַס. זיִי האָבוֹן זיך גּערופּן, “די סְעַכְּצִיעַ יִנְגְּעֶרֶת
בְּאַמּוֹרִיקָןִישָׁן יוֹגָנֶט-פָּאָרְבָּאָנד” (אָזְוֵי האָט דָּאָרט דָּמְאָלֶט
גּעהַיְיסָן דָּעַר קָאָמְיוֹגּ). שְׁפָעַטָּר האָבוֹן זיך די גּרוּפּעַס פָּאָרִיִּי
ニַּקְּשׁ אַין אַ לִיגָּע (פָּאָרְבָּאָנד) “יָוָגָע פִּיאָנָעָרָן”. אָזְוֵי רֹופּט זיך
די פִּיאָנָעָרָן אַרגְּאַנְזִיצִיעַ בֵּין הַיְּנָטוּקָן טָאָגּ.

די לִיגָּע פִּיאָנָעָרָן אַין די פָּאָרִיְּנִיקְטָעַ שְׁטָאָטָן פָּאָרִיְּנִיקְט
בֵּין 4000 מִיטְגְּלִידָעָר, אָוָן נָאָכְּ דִּיְתְּשָׁלָאָנד אַיְזָס דָּאָס דָּעַר גּרְעָס-
טָעַר פִּיאָנָעָרָן אַרגְּבָּאָנד אַין די קָאָפִיטָּאַלִּיסְטִישָׁעַ לְעַנְדָּעָר.
אַין דָּעַר אַלוּוּלְטָלְעָכָר קָאַמוניִיסְטִישָׁעַ קִינְדָּעָר-בָּאוּוּגָונָגּ
סָאָרְנוּעָמָעָן די אַמּוֹרִיקָןִעָרָן פִּיאָנָעָרָן שְׁוִינָן לְאָנָגּ אַיְנָע פָּוָנָדִי
עֲרַשְׁטָע עֲרַטָּעָר מִיט זַיְעָר אַקְטְּיוּוּרָר אַרְבָּעָט.

די אַמּוֹרִיקָןִעָרָן פִּיאָנָעָרָן, וּי זַיְעָרָע אַלְעָ כָּאוּוּיְירִים אַין
די קָאָפִיטָּאַלִּיסְטִישָׁעַ לְעַנְדָּעָר, קָוְמָת אַוְיסְצָוָר אַרְבָּעָטָן אַין זַיְעָר
שְׂוּעָרָע בָּאַדְיְגָוָנָגָעָן.

נִיט זִיס לְעַבְּטָזְזָה זיך די קִינְדָּעָר בָּא זַיְעָרָע אַרְבָּעָטָר-עַלְטָעָרָן-
אַין אַמּוֹרִיקָעָר. אָסָאָכְּ עַלְטָעָרָן זִינְגָעָן אַרְבָּעָטָלָאָזָן, אָוָן די, וּוָאָסְ
אַרְבָּעָטָן, האָבוֹן אַ קלְיָגָעָם גּעהַהְאלָט. דָּעַרְבָּעָר קָוְמָת אָוָאָסָאָכְ
קִינְדָּעָר צָוּ זָוְכָגְ פָּאָרְבָּעָט. אַין קִינְגָּן אַיְנָן לְאָנָדָן (אַוְיסְצָר
פִּינָּעָ) אַיְזָנִיט אָזְוֵי פָּאָרְשָׁפְּרִיטָטְדִּי קִינְדָּעָר-אַרְבָּעָט, וּי אַין אַמּוֹרִיקָעָר
קָעָ. אַין 1930 יאָר האָבוֹן אַפְּילָע די בּוֹרְזָוָאָזָע צִימְטוֹנָגָעָן אַנְגָּעָ-
אַיְלָט אַין די פָּאָרִיְּנִיקְטָעַ שְׁטָאָטָן 4 מִילְיאָן קִינְדָּעָר, וּוָאָסְ
אַרְבָּעָטָן. סְאַיְזָ פָּאָרָאָן, פָּאָרְשְׁטִיטָזְזָה, אָסָאָכְ מַעְרָעָר.

קִינְדָּעָר אַרְבָּעָטָן אָפְּ פָּאָרְיִקְגָּן, זָאוּאָדָגָן, אַין דָּאָרְפִּישָׁעָ וּוִירָטָ-
שָׁאָפָּטָן (פְּלָאָנְטָאַצְיָעָס), אָפְּ די גָּאָסָן פָּוָנָדָן די שְׁטָעָטָן. אָפְּ די
פְּלָאָנְטָאַצְיָעָס קְלִיְּבָנָן צִוְּנָיָס בּוּיְמוֹאָל קִינְדָּעָר אַין עַלְטָעָר פָּוָנָ-
5-6 זָאָרָן. אַין די שְׁטָעָטָן פָּאָרְקִיְּפָן אָסָאָכְ קִינְדָּעָר צִימְטוֹנָגָעָן,
פּוֹצָגְ שִׁיכָּן, בָּאַדְיְגָוָנָגָעָן די אַיְנָפָאָרָעָר אַין די האָטָעָלָגָן, צְעַטְרָאָגָן
סְכוּרָעָט אָוָן אַנְדָּעָרָע זָאָגָן.

די לעַצְטָעָ צִיְּטָה האָבוֹן די אַמּוֹרִיקָןִעָרָן פִּיאָנָעָרָן אַנְגָּעָהוִיבָּן
סִירָגָן אַרְבָּעָט צְוִוָּשָׁן קִינְדָּעָר-אַרְבָּעָטָר. זַיְיָ וּוַילָּגָן זַיְיָ פָּאָרִיִּי-
ニַּקְּשׁ צּוֹם קָאָמָס פָּאָרָאָבָעָט לְעַבָּן.

איינציטיק געט די פיאנערישע אַרגאניזאציע אָן אַנטיליל אַינעם קאמפ, ווֹאס סע פירן די עלטערע אַרבגעטער. די פיאנערן באַטייליך זיך אַינ אלע אַרויסטרעטונגגען פונעם שטעקנס. אַינעם טאג פון די אַרבגעטלאָזע, דעם 9-טב פֿעוּרָאל, אַינ טאג פון ערשותן מײַ אַינ 1930-טן יָאָר, האָבען די פיאנערן דעם אַנטרטירט אַיבּ דִּי אַרבגעטלְּקָאָלָּאנָעָם, ניט געקוקט אָפּ אלע זֶוּאַרְעָנוּגְעָן אַובּ דְּרָאָוְנְגָּעָן, ווֹאס מֵעַהְתָּאָזִי גַּעֲמָאָכְט אַיבּ דִּי שולְּגָן. די פיאנערן אַרגאניזירן אוּיכּ זַיְעָר אַיְגָּעָן קִינְדְּרָשָׁע דעם אַנטְּדָּאָצִיעָם.

אַ מּוֹסְטָעָר - אַרבְּגָּעָט פֿירְנָה דָּוְרָכְּ דִּי אַמּוּרִיקָאַנְדָּר פֿיאַנְעָרָן בְּעֵיָס דִּי שְׁטְרִיךְַן. זַיְ אַרגְּאַנְזִירְן דִּי קִינְדָּעָר פֿוֹנְ דִּי שְׁטְרִיךְַן-דִּיקָּע, הַעֲלָפָן פָּאָרְשְׁפְּרִיְּטָב לִיטְעָרָטָוְר, שְׁטִיעָנְ בָּא דִּי פֿיקְעָטָן-אַטְּרִיאָדָן, ווֹאס דִּי אַרבְּגָּעָט שְׁטָעָלָן אַרוֹוִיס קָעְדִּי נִיט צּוֹלָאָן צָו דָעָר אַרבְּגָּעָט קִינְ שְׁטְרִיךְַבְּרָעָכָר, בָּאַמְּיָעָן זַיךְ דָוְרָכְּ דִּי קִינְדָּעָר פֿוֹנְ דִּי שְׁטְרִיךְַבְּרָעָכָר צָו ווִירְקָן אָפּ זַיְיָ, אָז זָאָלָן זַיךְ פָּאָרְיִינְיקָן צּוֹמָ שְׁטְרִיךְַיק. זַיְ אַרגְּאַנְזִירְן גַּעַלְטְּזָאָמְלָוְנְגָּעָן אַיבְּעָרָן גַּאנְצָן לְאַנד אָפּ הַעֲלָפָן דִּי שְׁטְרִיךְַקָּעָר. אַיבּ אָלָעָ גַּרְוִיסָּע שְׁטְרִיךְַן, ווֹאס זַיְגָּעָן פָּאָרְגָּעָקְוּמָעָן דִּי לְעַצְטָעָ צִיטָט, האָבעָן דִּי פֿיאַנְעָרָן גַּעַנוּמָעָן אָנְקְטִיוּבָן אַנטְּטִילָה. אַסָּאָכּ פֿיאַנְעָרָן הָאָט מְעָן דָעְרָפָאָר אַרְעָסְטִירָט, אַסָּאָכּ הָאָט דִּי פָּאָלִיצִיּוּת צְעַלְאָגָן.

די פֿיאַנְעָרָן אַרגְּאַנְזִירְן זַיְעָר מַאֲכָנָעָס אַיבּ דִּי שְׁולְּגָן, אַובּ דָוְרָכְּ זַיְיָ פֿירְנָה זַיְיָ דָוְרָכְּ זַיְיָעָר אַרבְּגָּעָט.

די אַמּוּרִיקָאַנְדָּר שְׁוֹל אַיז אֹזָא ווֹי אַיבּ אַנדְעָר בְּרוֹזְשָׁאוֹזָע לְעַנְדָעָר: קִינְדָּעָר פֿוֹנְ אַרבְּגָּעָטָר ווִילְבָן זַיְיָ פָאָרוֹאָנְדָלְעָן אַיבּ גַּעַיְהָאָרְכּוֹזָאָמָע אַרבְּגָּעָטָר, גּוֹטָעָ סָאָלְדָאָטָן, קָנְעָכָט פֿוֹנְ דָעָר בְּרוֹזְשָׁוִיְהָאָזָע. דִּי שְׁוֹל פִּירְט אַקָּאמָפּ מִיט דָעָר רְעוּוֹאָלְיְוִצְּיָאָנְגָּעָרָר בְּאוֹועָגָן. די פֿיאַנְעָרָן אַובּ שְׁילְעָר. ווֹאס נְעָמָעָן אָבּ אַנטְּטִילָה אַיבּ דִּי אַרוּוִיסְטְּרָעָטְוּגָּעָן פֿוֹנְ דִּי אַרבְּגָּעָטָר, בָּאַשְׁטְרָאָפְט מְעָן שְׁטָעְנְדִּיקָה. די קִינְדָּעָר פֿוֹנְ אַרבְּגָּעָטָר קָוְמָט אֹוִיס זַיךְ צָו לְעַרְזָעָן אַיבּ זַיְעָר שְׁוֹעָרָעָ טְבָאָוָמָה: סֻעָּ קָוְמָט זַיְיָ אֹוִיס זַיְעָר ווּוִיטָט גִּינְ אַיבּ שְׁוֹל, נִיט שְׁטָעְנְדִּיקָה האָבעָן זַיְיָ דִּי מַעְגָּלְעָכְקִיטָה צָו קוּיפָן דִּי נִיטִיקָה מַאֲכְשִׁירִים אַובּ נִיט יְעָדָן טָאגּ קָאָנָעָן זַיְיָ קָוְמָעָן מִיט אַנְפְּיִיסָּנָס.

די פיאנערן קעטפנ פאר פארגראינגעדען די באדינגעונגען פונעם
לערגען זיך. זי פאדרו אומזיסט טראמווי-ביבלעך פאר די
אָרְעַמּ שילעֶר, אָוּמִזִּסְטָעָה מַאֲכְשִׁירִים, הַיִּסְעָ אָנְבֵּיסְנָס אָוּן אָבָּ
דָּעָרָעָ זָאָגָן. די פיאנערן גַּעֲבָן אַ וַיְידַעַרְשְׁתָּאָנָּדָ דָּעָרָ בּוֹרּוֹזְוֹאָזְעָר
וּוַיְרֻקּוֹנְגָ פּוֹנְ דִּ לַעֲרָרָ. זי פַּאֲרַשְׁפְּרִיטָן אַיְнָ שִׁילָ זַיְעָרָ צַיִּ
טוֹגָ "יּוֹנְגָעָרָ פִּיאַנְעָרָ" אָוּן גַּעֲבָן אוִיכָ אָרוּסָה האַנטְשְׁרִיפְטְּלָעָכָ
צַיִּטְוֹנְגָעָן אָוּן זְשֹׂרְנוֹאָלָן, אָרְגָּאָנְזִירָן די שילעֶר בעיַס די
אַרְבָּעַטְעָרָ-אָרוּסְטְּרָעַטְוֹנְגָעָן אָוּן פִּירָן דָוְרָכָ שׁוֹלְ-שְׁטוּרִיךְן.

די בּוֹרּוֹזְוֹאָזָעָ סְקָאָוִטִּישָׁעָ אָרְגָּאָנְזִיאָצְיָהָהָאָט זַיְעָרָ אָגְרָוִיסְטָ
וּוַיְרֻקּוֹנְגָ אָפָ די קִינְדָעָר אַיְ� אַמְּעָרִיקָע. סַיְזָן דָאָרָטָ פָאָרָאָן אָרוּסָ
אָמִילְיאָן סְקָאָוִטָן, צָוִישָׁן זַיְ אָוִיכָ קִינְדָעָר פּוֹנְ אַרְבָּעַטָעָר, וּוָאָסָ
דָעָרָ בּוֹרּוֹזְוֹאָזָעָהָאָט זַיְכָ אַיְנְגָעָגָעָבָן זַיְ פָאָרְטְוּנְקְלָעָן די מְרִיָּ
כָּעָס אָוּן אַרְיְנְצִיעָן זַיְ אַיְבָעָ אָרְגָּאָנְזִיאָצָיָעָס. דָעָרָ צִילָ פּוֹנְ
דָעָרָ סְקָאָוִטִּישָׁעָ אָרְגָּאָנְזִיאָצָיָהָאָיְזָן אַוִיסְבְּילְדָן פּוֹנְ די קִינְ-
דָעָרָ פָאָרְטִיְידִיקָעָרָ פּוֹנְגָעָמָ קָאָפְּטָאַלִיָּזָם, סָאָלְדָאָטָן פּוֹנְ די בָּוּרָ-
זְשֹׂוֹאָזָעָ אָרְמִיָּעָן, פִּינְטָ פּוֹנְ דָעָרָ רַעְוָאָלִיוֹצְיָאָנְעָרָעָרָ בְּאוּוּגָוָנָגָ.
די אַמְּעָרִיקָאָנְעָרָ פִּיאַנְעָרָן פִּירָן אָנָ אַקְטִיוֹןָ קָאָמָפָ מִיטָ די
סְקָאָוִטָן. זַיְ אַרְדָעָנָעָן אַיְנָ דָעָמָאָנְסְטָרָאָצָיָעָס קָעָגָן זַיְ, מַאְכָנָ
קְלָאָרָ פָאָרָ די שִׁילָעָרָ די עַמְעַסְטָרָ צִילָבָן פּוֹנְ אָטָ דָעָרָ אָרְגָּאָנְזָאָ-
צָיָעָ אָוּן נְעָמָעָן אָגָ מִיטְלָעָן אַרְיְבָעָצָוְצָיָעָן די קִינְדָעָרָ פּוֹנְ אָרָ-
בְּעַטָעָרָ, וּוָאָס גַּעֲפִינָעָן זַיְכָ צְוִישָׁן די סְקָאָוִטָן. דָעָרָ קָאָמָפָ גִּיטָ
מִיטָ דָעַרְפָּאָלָגָ. סַיְזָן שְׁוִינָ אַפְּיָלָעָ גְּעוּוֹגָןָ פָּאָלָגָ, וּוּבָן גַּאנְצָעָ
גְּרוּפָעָסְקָאָוִטָן זְיִינָגָן אַרְיְבָעָרָ צָוָ די פִּיאַנְעָרָן.

די לְעָצְטָעָ צִימָטָהָאָט זַיְכָ פָאָרְשָׁטָאָרָקָט דָעָרָ טְעַרְאָרָ קְעָגָן
די פִּיאַנְעָרָן. די בּוֹרּוֹזְוֹאָזָעָ צַיִּיטְוֹנְגָעָן נְזָנָן אוּיסָ יַעַדָעָ פִּיאַנְעָ-
רִישָׁעָ אָרוּסְטְּרָעְטוֹנָגָ, קָעְדָיָ רּוֹפָן צָוָם קָאָמָפָ מִיטָ די פִּיאַנְעָ-
רִישָׁעָ אָרְגָּאָנְזִיאָצָיָעָס. די פָּאָלִיצִיָּ שְׁפִירָטָ שְׁטָרָעָנָגָ נָאָכָ נָאָכָ די
פִּיאַנְעָרָבָ. זַיְעָרָ אָפְטָ אַרְעָסְטְּרָטָ מַעַן פִּיאַנְעָרָן, אָוּן די סָאָמִיוֹ-
גִּיטְּנָן-זַיְעָרָ. אַנְפִּירָעָרָ. אַיְנָ 1929 יָאָרָהָאָט די פָּאָלִיצִיָּ אַיְנָ
קָאָלִיפְּאָרָנִיָּ צְפָרְיָבָן אַ פִּיאַנְעָרָישָׁן לְאָגָעָרָ, אָוּן דָעָרָ גָּעָרִיכָתָ
הָאָטָ פָאָרְמִישָׁפָעָטָ צָוָ טְפִיסָעָ די אַנְפִּירָעָרָ נָאָרָ דָעַרְפָּאָרָ, וּוָאָסָ
אַיְנָ לְאָגָעָרָהָאָטָ מַעַן אָרוּסְגָעָהָאָנְגָעָן אַ רְוִיטָעָ פָּאָן. די פָּאָלִיצִיָּ
בְּאַשְׁיַׁצְטָ שְׁטַעַנְדִּיקָ די סְקָאָוִטָן פּוֹנְ די פִּיאַנְעָרָן. זַיְהָלָפָטָ אָוִיכָ

די לערער צו קעטפנקייגן די ווירקונגען פון די פיאנגערב אין
שול. די פורזשואזע געריכטן פארמיישטען אפלע עלטערן פון
פיאנגערג, דערפאָר ווּאַס זִיעָר קינדער געמען אַנטיל אַינְדר
רעוואָלְיוֹצְיאָנְגָּרֶר באָוועונג.

זִיעָר אָפֶט שלאגן לערער די פיאנגערב אין די שולג. אַינְג
אוינְג באָדִינְגָּוָונְגָּעָן אַרְבָּעָטָן די אַמְּעָרִיקָּאנְגָּר כָּאוּוּיְרִים, אַינְג
אוינְג באָדִינְגָּוָונְגָּעָן האָט אוּיב גַּעֲרָבָּעָט הָאָרִי אַיְזָמָּאָן.

נִישְׁתְּ גַּעֲקוּמְט אָפֶט אלְעָ פַּאֲרָפָּאַלְגָּוָונְגָּעָן, אָונְג שְׂטָעָרָוָונְגָּעָן,
וּוְאָרְפָּנְגִּיטְדִּי פִּיאָנְגָּרֶן זִיעָר אַרְבָּעָט. פַּאֲרָקָּעָט, זִי פַּאֲרָבְּרִיְּטָעָרֶן
די, גַּעֲמָעָן אַרְיָן אַונְטָעָר זִיעָר וּוּירָקָּוָגְּ וּוּאַס וּוּיְטָעָר אלְעָ
מַעְרָעָר קִינְדָּעָר. אָונְג וּוּאַס שְׁטָאָרָקָּעָר סִיאַזְדִּי דָּעָר טַעֲרָאָר קָעָגָנְדִּי
פִּיאָנְגָּרֶן, אלְעָ שְׁטָאָרָקָּעָר אָונְג בְּרִיְּטָעָר פִּירָבְּ זִי זִיעָר אַרְבָּעָט.
אַינְג 1929 יָאָר אָפֶט דָּעָם אַלְפַּאֲרָבָּאַנְדִּישָׁן צָוְנוּיְפָּלִי הָאָבָּן די אַמְּעָד
רִיקָּאנְגָּר אָונְג אַוקְּרָאַינְגָּרֶן פִּיאָנְגָּרֶן גַּעֲשָׁלָאָסְגָּן אַסְצִיאַלִיסְטִישָׁן
אָפְמָאָכְד. די אַמְּעָרִיקָּאנְגָּר כָּאוּוּיְרִים פִּילְבְּ אָוִיס דָּעָם אָפְמָאָכְד.
זִי פַּאֲרָבְּרִיְּטָעָר זִיעָר רַיְּעָגְּ, אַרְגָּאַנְיָיזְרָגְּ נֵיָעָמָּאָכְנָעָס,
שְׁאָרְשָׁטָאָרָקָּן די אַרְבָּעָט אַינְג די שְׁוּלָּג.

אַוקְּרָאַינְגָּרֶן פִּיאָנְגָּרֶן מַזְוָּן נַאֲכָקָוָן נַאֲכָקָוָן נַאֲכָקָוָן
די אַמְּעָרִיקָּאנְגָּר פִּיאָנְגָּרֶן, וּוּיסְטָן וּוּעָגָן זִיעָר קָאָמָּפְ אָונְג קָעָגָנְעָן
אַיְנָעָם פָּוָן די אַקְטִיוּסְטָעָ פִּיאָנְגָּרֶן-הָאָרִי אַיְזָמָּאָן.

אַינְג דָּעָר 1961-עָרָשְׁרָאָמָּרָה

אַינְג 1928 יָאָר האָט זִיב הָאָרִי אַיְזָמָּאָן גַּעֲלָעָרָנְט אַינְג דָּעָר
19-עָרָשְׁרָאָמָּרָה שְׁוּל אַינְג נַיְּוַיְּאָרָק. וּוּי אַפִּיאָנְגָּר, האָט עָר אַנְגָּעָנוּמָעָן
אלְעָ מִיטָּלָעָג, קָעְדִּי צּוּ שָׁאָפָן אַפִּיאָנְגָּרֶשְׁעָ אַרְגָּאַנְיָיזָאַצְיָע בָּא
זִיב אַינְג שְׁוּל. אִימְמָאָה זִיב אַמְּגָּנְגָּעָבָן נַיְּטָן נַאֲרָ שָׁאָפָן אַפִּיאָ
גַּעֲרִישָׁעָמָּאָכְנָעָס, נַאֲרָ אַוּיכְ אַוּוּקָשְׁטָעָלָן דָּאָרָט אַגְּטָעָ אַרְבָּעָט.

מִיטָּ דָּעָר צִיְּמָת האָט די מַאֲכָנָע פַּאֲרִיְּנִיקָּט הַוְּנְדָעָרָט שְׁילָעָר.
די מַאֲכָנָע האָט גַּעֲרָבָּעָט אַקְטִיוּסְטָעָ, זִי האָט רַעֲגִירָט אָס
אלְעָ גַּעֲשָׁעָנִישָׁן אַינְג שְׁוּל אָונְג אַוִּיסְטָר דָּעָר שְׁוּל, זִי אַיְזָגָעָ
שְׁטָאָנָעָן בְּעָרָאָשָׁ פָּוָן דָּעָר גַּאנְצָעָר שְׁילָעָרָשָׁאָפָט.

אייניקע בבִּישְׁפֵּלֶן פון דער ארבעט פון דער מאכנע אין דער 16-טער שול. פון די בִּישְׁפֵּלֶן וועלג אונדזערע לעוזר קאנגען ביכלאל באקומען א פארשטעלונג וועגן דער ארבעט פון די אמריקאנער פיאנערג.

ניידארקער שטאט פארוואלטונג האט געהכערט די פרײַן אפ די טראמוויי-ביבלעכ. ניידארס אין זיינער א גרויסע שטאט. אפ צו קומען אין שול קומט אויס די שילער דורכמאכן עטלע-כע קילאמעטער יעדנטאָג. די מעלהheit שילער פֿאָרְנוּן מיטּוֹן טראָמָוּן. פֿאָרְשְׁטִיטִיט זִיכְּ, אָז די געהכערטע פרײַזְוּן אָפ די טראָמָוּן ביכלאָב האָבָּן פרײַעָר פֿאָר אלְצָ געטראָבָּן די קינדער פון אָרְ-בעטּעָר, זיינער אָסָּאָכְּ עַלְטָעָרָן אָבָּן נִיטְּ גַּעֲקָאנְטְּ גַּעֲבָּן זיינער. קינדער אָזְוִיפְּלִיל גַּעַלְטִיל, אָז סִזְאָל זַיְּ סְטִיעָנָן אָפְּ יַעֲדָן טָאָג פֿאָרְנוּן מיטּוֹן טראָמָוּן. לוּיטְּ דָּעָר אִינְזִיצְּאָטוּן פון די פיאנערג, האט מעַן אָנְגַּעַהוּבוּן צוֹנוּיְפְּנַעַמְעָן כְּסִימָעָס אָונְטָעָר אָ פָעַטִּיצְּיָע (מעלדונג) מיטְּ דָּעָר פֿאָדְעָרָונָג צוּ פֿאָרְקָלְעָנְגָרָן די פרײַזְוּן אָפְּ די טראָמָוּן-ביבלעכ. אָינְ דָּעָר 16 שול שטעלט האָרי אַיזְמָאָן צוֹנוּיְפְּ אָזָא פָעַטִּיצְּיָע, אָז די פיאנערג קלְיִיבְּן צוֹנוּיְפְּ 174 אָזָן. טערשריפְּטָן אָונְטָעָר דָּעָר מעלדונג אָזָן שִׁיקְּן זַיְּ אָוּעָק צוּ דָּעָר מאכט.

דָּעָר דִּירְעַקְטָּעָר פון שול אִין זיינער נִיטְּ צוֹפְּרִידְן. די שילער-שע פָעַטִּיצְּיָע באָטָאָכְּתָּ עָרְ, וּוּי אָ רֻעוֹזְלִוְזִיאָנְעָרָן אָרוּסְטְּרִיטְּ. עָרְ באָמְעָרָקְטְּ די רָאָלְ פון אַיזְמָאָןָעָן.

סְדָעָרְנַעְנְטָעָרְטָן זִיכְּ דָּעָר עַרְשְׁטָעָרְמִיְּ, די אַרְבָּעָטָעָר גְּרִיְּטָן זִיכְּ צוּ אָ דָעְמָאָנְסְטָרָאָצְּיָע, די פיאנערג רַוְּפָן די שילערשָׁאָפְּטָן זִיכְּ פֿאָרְיִינִיקְּן צוּ די אַרְבָּעָטָעָר-קָאָלָאָגָעָס. „קְוָמָטְנִיטְּ שָׂוָל אִין טָאָג פון עַרְשְׁטָן מַיְּ!“—שְׁרִיבְּטָן האָרי אַיזְמָאָן אִין שילערשָׁן פיאנערישָׁן זְשָׁוְרָנָאָל.

די לעערער קאנגען נִיטְּ דָעְרָלָאָן, אָז די שילער זָאלְגְּזִיךְ באָ טְיִילְקָן אִין די דָעְמָאָנְסְטָרָאָצְּיָעָס. באַשְׁטִימָעָן זַיְּ אָוְמִיסְטָן אָפְּנָן עַרְשְׁטָן מַיְּ עַקוּאמְעָנָעָם, קָעְדִּי צוּ פֿאָרְהָאָלָטָן די שילער. דָאָקְ האָבָּן די שילער גַּעַנוּמָעָן אָנְטִילְאָן אִין דָעָר פֿיְיָעָרָונָגְ פֿוּן עַרְשְׁטָן-מַיְּ. פֿאָר די לעקְצִיעָס האָבָּן די פיאנערג צוֹנוּיְפְּגָעָ-זָאָמָלָט די שילער אָזָן דָעְרָוָאָקָסְעָן באָ דָעָר שָׂוָל אָזָן גַּעַמְאָכָט

א מיטיניג וועגן ערשותן מיי. הארי איזמאן איז ארויסגעטראָטן
מיט א רעדע. דער דירעקטער האט געמוֹזט ארויסרוףן פֿאַלְיצִי
אוּן צַעֲטְרִיבֶּנֶג דַּעַם מִיטִּינֶג.

דער דירעקטער לאָזֶט שוֹינֵג איזמאָנָעָן נִיט אַרוּס פֿוֹן אוּיג.
אַיט אַיז באָוּזֶט, אָזֶן עַנְעָרָרָרָט אַפְּטָצָנוֹנִיפֶּדֶן שַׁילְעָר זַיְנָן
„מַעֲדָסָאָנִיסְקּוּוּעָרְגָּאָרְדָּעָן“, וּווּ קָאָמְנוֹニָסְטָן אַרְדָּעָנָעָן אַיְבָּזֶן
זַיְעָרָע מִיטִּינֶגֶן.

איַן עַנְגָּלָאנְד שְׁטְרִיךְַן דַּי שָׁכְּטִיאָרָן. איַן אַלְעָעָן דַּעַם
זַאְמְלָעָן דַּי פּֿיאָנָעָרָן גַּעַלְטָפֶּר פּֿאָר דַּי קִינְדָּעָר
הַעַלְפָג זַיְעָרָע עַנְגָּלִישָׁעָכָאָוּיִירִים. דַּי פּֿיאָנָעָרִישָׁע
דַּעַר 16-טָעָר שַׁוְּלָל לאָזֶט אַוְיכָאָרוּס אָן אַפְּרָוֶפֶן, וּוֹאָסֶן
אַלְעָמָעָב נַעַמָּע. נַ אַנְטִיְיל אַיְבָּזֶן דַּעַרְדָּאַזְיִקָּעָר הַילָּפֶן. האָרִין אַיז
מָאָג אַרְגָּאָנִיזְרָט אַגְּעָלָטְזַאְמְלוֹנָג אַיְבָּזֶן שַׁוְּלָל.

גרִיְּטְנְדִּיק דַּי גַּאנְצָע צַיְטָא מַילְכָּאָמָע, וּוֹילְגָּן דַּי קָאָפְּטִיאָ-
ליַּסְטָן אַיְנְרָעָדָן, אָז זַיְיָ גְּרִיְּטָן זַיְכָּ קְלִוְיְמָעָרָשָׁט צַו שַׁאֲלָעָם.
דַּעַר אַמְּעָרִיקָאָנָעָר מִינִיסְטָעָר קַעַלְאָגֶג האָט צַוְּנוֹיְפְּגָעָשְׁטָעָלָט
פְּאָקָט (אַפְּמָאָכָּ) וּוֹעָגָן הַיְּתָן דַּעַם פְּרִידָן. לאָזֶט האָרִין אַיזְמָאָן
אַרוּסָן אָן אַפְּרָוֶפֶן צַו דַּי שַׁילְעָר, וּווּ עַר דַּעַרְקָלְעָרֶט, אָז דַּי בָּוָרָ-
זְשָׂוָאָזָעָ מַעְלוֹכָעָס פָּאָרְשָׁטָעָלָג זַיְכָּ מִיטָּ רַיְיד וּוֹעָגָן שַׁאֲלָעָם, קָעְדִּי
צַו גְּרִיְּטָן אָגָּנְסָאָל אָפְּנוּ רַאֲטְגָּפָאָרְבָּאָנָד, אָז דַּעַר קַעַלְאָגֶ-פְּאָקָט
איַז נִיטָּ מַעָר וּוּי אָמָאָקָע. „נִידָעָר מִיטָּ דַּעַר אַיְמְפָעָרִיאָלִיסְטִיָּ-
שָׁעָר הַעֲרָשָׁוָגָןָוּ פָּאָרְטִיְּדִיקָט דָּאָס לָאָנָד פֿוֹן דַּי רַאֲטָןָ טְרָעָט
אָרְמִין אַיְבָּזֶן דַּי רִיְעָן פֿוֹן דַּי פּֿיאָנָעָרָן!“—פָּאָרְעָנְדִּיקָט דַּעַר אַפְּרָוֶפֶן.
דַּעַר דִּירְעָקְטָעָר שְׁפִירָט נָאָכָּ נָאָכָּ דַּעַר אַרְבָּעָט פֿוֹן דַּי פּֿיאָ-
נָעָגָן. עַר האָט באַשְׁטִימָט צַו „וּוִירָקָן“ אָפְּנוּ אַוְמָרוּיְקָן אַיזְמָאָנָעָן.
הָאָרִין לְעַרְנָת זַיְכָּ גּוֹט, פְּרִידָן זַעַן אַיְמָ אַיְבָּעָר אַיְבָּזֶן אַזְמָעָנָרָעָר
גְּרוֹפָעָ פָּאָר „אַפְּגָעָשְׁטָאַנְעָנְקִיטִיּוֹת“.

איַן הַאָרְבָּסֶט, וּוֹעָגָן דַּי שַׁילְעָר הַאָפָן זַיְכָּ אַומְגָעָקָעָרָט אַיְבָּזֶן
הַאָפָן זַיְיָ שְׁוִינֵג גַּעַטְרָאָפָן אָ נִיעָם נְוּמָעָרָפָן שַׁוְּלָגָ-פּֿיאָנָעָרִישָׁן
זַשְׁוָנָאָל מִיטָּ אָן אַפְּשָׁרִיפָּט אָפְּנוּ שַׁאֲרָ-בְּלָעָטָל: „מִיר זַיְנָעָן
וּוִידָעָר דָּאָ, גְּרִיְּטָ צָוָם קָאָמָפֶן“.

יעַדָּעָר יָאָר פּֿיְעָרָט מַעַן אַיְבָּזֶן דַּי אַמְּעָרִיקָאָנָעָר שַׁוְּלָגָ דַּעַם
„יָאָגְטָעוֹו פֿוֹן דַּעַר אַמְּעָרִיקָאָנָעָר פָּאָן“. אַיְבָּזֶן דַּעַם טָאגָ מְזָוָן

די שילער ברענגן אショוען וועגן טרייהיעט דער מעלאכע. די פיאנערן אבער פירן אן איגיטאציע קעגן דעם יאנטעוו. אגרופע פיאנערן בעראש מיט איזמאנווע זאגן זיך אפ צו שוערן פאר דער פאן. איזמאנס כאווער, קאפלאן, זאגט דעם דירעקטער — מיר געבן אפ סאליות דער וויטער פאן, וויל סייז די די פאן פון ארבעטער.

די פיאנערן ארדענען אינן א מיטינג, וו מערט ארויס קעגן דעם יאנטעוו פון דער אמעריקאנער פאן. ווי שטענדיק, טרעט ארויס מיט א רעדע הארי איזמאן.

וועגן דער ארויסטרעטונג דערויסן זיך די ציטונגען. זי היבּן אוֹפֶּן אַשְׁרָקְלַעֲכֵן טוֹמֵל וועגן „דָּעֵר בָּאַלְשֻׁוּסְטִישָׁרְמָגִיָּפָע אַינְנָה דַּי שְׁוֹלָן“. זי פָּאָדָעָן שְׁטְרָעָנָגָע שְׁטְרָאָפָן.

איינע פון די ציטונגען האט געшибּן:

„150 מענטשן זינגען געווונ אונטינג, וו הארי איזמאן האט געלוייבּט פֿסְרִיר אָוָן פֿאָרְשָׁאָלְטָן אָמְעָרִיקָע. צִי קָעְנָעַן דַּי עַלְתָּרָעָן דַּעְרָלָאָזָן אָזָאָכָ? אָוָן אָוִיבּ עַלְתָּרָעָן קָאנָעָן עַס דָּעֵר. לאָגָן, טָאָ זָאָלָבָן זִי שִׁיקָּן זִיְעָרָעָן קִינְדָּעָר אַינְנָה דַּי רָאָטָן-שְׁוֹלָן“. דער דירעקטער פון שול שיקט אָברְיוֹן אַיבּ די ציטונגען.

ער זאגט צו פירן אַקְאָמֶפּ מיט די באַלְשֻׁוּסִיקָעָס:

„קִיְּנוּ אַיְּנְבָּאַלְשֻׁוּסִיקּ וּוּעַט נִיט וּוְאָגָן אַינְנָה מִינְנָה שְׁוֹל אָוְפְּצָוְהִיבּּן אָרוּטְעָפָּאָן, אַיבּ וּוּעַל צְוִינְגָּעָן דַּי פִּיאָנָעָן זִיכְרָאָונְטָרְוָאָרְפָּן מִיר, נִיט מַאְסְקוּעָ“. אָוָן אַינְנָה עַטְלָעָכָע טָעַג אַרְוָם הארי איזמאנס ברודער באַקְוּמָעָן אָזָאָבְּרִיוֹן:

1502. קראטאּוֹאַ-פֿאָרָק. בראנקָס. דעם מִיסְטָעָר אלעקסאנְדי ער איזמאן. אַיבּער געבן זָאָר דַּעְרוֹוְאָקְסָעָן אַינְנָה דַּי הענט אָרְיִין. מיט דעם מַעְלָדָע אַיבּ אַיְיכּ, אָז אַיְעָרָ בְּרוּדָע הארי איזמאן ווערט אוּסְגָּעַשְׁלָאָסָן פון שול פָּאָר גִּיטְ-דִּיסְצִיפְּלִינְרְטְּקִיטּ.“

דַּיְדָעָטָעָר (אַונְטָעָרְשְׁרִיפּ)

אַנְיִינָעָם מִיט האָרִין האָט מַעַן אוּסְגָּעַשְׁלָאָסָן זִיכְרָן כָּאוּועָר קאָפְּלָאָן אוֹז נָאָכָ 60 פִּיאָנָעָן.

הארי איזמאן אין געליבן אויסטר דער שול. נאָר די אַרי-
בעט האָבן דאָרט טֶאָרגעזעצעט זיין צוועירימ.
וועגן האַרי איזמאָנגען האָבן שוין געוועסט די בּוּרוֹזְשָׁוָאָזָע
בלעטער אָונְדִי פֿאַלְיכִי.

אין קאמפ מיט די סקאותן

זומער 1929 איז פֿאַרגעקוּמָען צוּויי צוּנוּיפֿלִיעַג. דער אלפֿאָרָד-
בָּאנְדִישָׁעָר פֿיָּאנְנְעָרִצְוּנוּיפֿלִי אין מַאֲסָקָוּעַ, אָפּ וּוּלְכָנַן סִיעַינְגָּעַן
זַיֵּכּ צוּנוּיפֿגֶּעֶפְּאָרָגָן פֿיָּאנְנְעָרָן-דָּעַלְעַגְאָצִיעַס פֿוֹן אַלְעַזְעַעַלְעַדְעָר, אָוָן
דער אלּוּוּעַלְלַעַכְעַר צוּנוּיפֿלִי (דוּשָׁאַמְבָּאָרִי) פֿוֹן סקאותן אין
עַנְגָּלָאָנד.

פֿוּפֿצִיךּ טוֹיזָנְטָסָקָאוּטָן האָבן זַיֵּכּ צוּזָאָמָעַנְגַּעַלְבִּינְגָּה לְעַפְנָה דָּעַר
שְׂטָאָט לְיוּוּרְפּוֹל (עַנְגָּלָאָנד), קָעְדִּי צַו דָּעַמְאַנְסְּטָרִירָן די קוּיכָעַס
פֿוֹן זַיְעַרְעַ אַרְגָּאַזְיָאָצִיעַס. —

די יונְגָע פֿיָּאנְנְעָרָן פֿוֹן די פֿאַרְיִינְיקְּטָעָשׁ שְׂטָאָטָן האָבן אוּיסַ-
גַּעַנְזָצְטָ דָּעַם מַאֲמָעָנָט אָפּ צַו פֿאַרְשְׁטָאָרָקָן דָּעַם קָאמָפּ קָעָגָן
די סקאותן, אָפּ אוּפְּדָעָקָן דָּעַם עַמְעַסְנָ פֿאַרְצָעָפּ פֿוֹן דָּעַרְדָּאָזִיָּּה
קָעָר בּוּרוֹזְשָׁוָאָזָעָר מִילְּיָאִיסְטִישָׁעָר אַרְגָּאַזְיָאָצִיעַ.

דָּעַם 20-יטָן יוֹלִי אַיז פֿוֹן נְיוּ-יָאָרָק קִיְּנָן עַנְגָּלָאָנד אַפְּגָעָנָאָן-
גַּעַנְ אַשְׁיפּ מִיטּ דָּעַר אַמְּעַרְיקָאַנְעָר סָקָאוּטָן-דָּעַלְעַגְאָצִיעָ אָפּ
דָּעַר דוּשָׁאַמְבָּאָרִי. די פֿיָּאנְנְעָרָן האָבן אַיְנָגָעָאָרְדָּנָט בָּאָמָה האָבן
אָ גְּרוֹיסָעָ דָּעַמְאַנְסְּטָרָאָצִיעָ אָונְדִּ פֿאַרְהָאָלְטָן די שִׁיפּ אָפּ 20 מִינְוֹט.
עַרְשָׁת נָאָכְדָּעָם, וּוּבּ די פֿאַלְיכִי הָאָטּ צַעְטָרִיבָּן דָּעַם מִיטִּינְגָּה
אָונְדִּ אַרְעָסְטִירָט אַיְנִיקָּעָ פֿיָּאנְנְעָרָן, אַיז אַיְנָגָעַשְׁטָעָלָט גָּעוּוֹאָרָן
„אַרְדָּעָנוֹנָגָה“.

וּוִידָּעָר הָאָטּ די בּוּרוֹזְשָׁוָאָזָעָר פֿרְעָסָעָ אַוְגָעָהוּבִּינְגָּה אָטוּמָל
וּוּבּגָן דָּעַר בָּאַלְשָׁוּוּיסְטִישָׁעָר גַּעַפְּאָר, גַּעַזְיָדָלָט די פֿיָּאנְנְעָרָן אָפּנָן
עַרְגָּטָה אָוִיפּן אָוּבּ נִיטּ פֿאַרְגָּעָסָן אָוִיכּ האַרי אַיזְמָאָנָגָן. עַרְ
הָאָטּ גַּעַנוּמָעָן אָנְקָטִיוֹגּ אַנְטִילָּל אַיזּ דָּעַר דָּעַמְאַנְסְּטָרָאָצִיעָ,
אָונְדִּ מַעְ הָאָטּ אִים אַרְעָסְטִירָט טָאָקָעָ דָּא אָפּן בְּרָעָגָ.

איַין צַיְטוֹנָגּ הָאָטּ, צַוְמָה בִּישְׁפִּילָ, וּוּבּגָן דָּעַר דָּעַמְאַנְסְּטָרָאָ-
צִיעָּגָעָבָּן אַגְּרָוִיסָּן נָאָטִיךּ אָונְטָעָר אָזָא קָעָפָל:

די דויטע ווילדעווונג אין האבן בעיסן אָפְשׂוּוּמַעַן פֿוֹנְדִי סְקָאָוֶן.
מיידליך שלאגן זיך מיט דער פְּאַלִּיצִי.

אָט ווי די צְיִיטָנוֹג בְּאַשְׁרִיבֶּט די גַּעֲשָׂעָנִישָׁן:
„זְיבָעָצִיךְ קָאָמָנוֹנִיסְטִישָׁע יְוָגָנְטָלָעֶכְעַ אָוָן דְּעַרְרוֹוָאַקְסָעָנָע, אָנָּי
פִּירָעָר פֿוֹנְדִי דָּעֶר קָאָמָנוֹנִיסְטִישָׁע בְּאוּוּגָנוֹג, הָאָבָן פְּאַרְדוֹוָאַנְדָּלְטָ
דָּאָס אָפְפָאָרְגָן פֿוֹנְדִי דָּעֶר אַקְעָאָנִישִׁיפְּ, „סָאָמָארִיעָ“, וּוּאָס הָאָט גַּעַזְעַ
דָּאָרְפֶּט פְּאַרְקְוּמָעָן גַּעֲכָתָן 11 אָזִיגָעָר אִינְדָּעָרְפָּרִי, אַין אָ סְקָאָנָ-
דָּאָל. קָעְדִּי צָוָה מַאֲכָנָן אָסָּאָפְּ דָּעֶרְצָו, אֵיז אַוִּיסְגָּעָקוּמָעָן אַרְוִיסְצָוָן-
רוֹפָן רְעוּזָעָרוֹו-פְּאַלִּיצִי פֿוֹנְדִי טְשָׁאָרְלוֹזְ-סְטְּרִיטְעָרְ רְאִיאָגָן.

מִיט קָאָמָנוֹנִיסְטִישָׁע פָּאָגָעָן זִיְנָעָן 50 קִינְדָּעָר, מִיטְגְּלִידָעָר
פֿוֹנְדִי פְּיָאנְגָעָרְשָׁע אַרְגָּוָנִיזָאַצִּיעָם, אָוְנְטָעָר דָּעֶר אַגְּנְפִּירְוָנָג פֿוֹנְדִי 20
דְּעַרְרוֹוָאַקְסָעָנָע גַּעֲקוּמָעָן צָוָם הָאָבָן אַוִּיסְצָוָלָאָכָן דִי 250 סְקָאָוֶן,
וּוּאָס זִיְנָעָן מִיט דָּעֶר שִׁיפְּ גַּעַפָּאָרְגָן אָפְּ דָּעֶר אַלְוּוּלְטָלְעָכָר
סְקָאָוֶטִישָׁע דַּזְשָׁאָמְבָאָרִי אַין בִּירְקָעָנְכָעָד (עַנְגָּלָאנְד)...

... „אַין דְּעַרְזָעָלְבָעָר צִיְּטָ אֵיז בְּעַנְדְּזָאָמִינָג גַּאֲרָפָעָר אַרְוָפָגָעָ-
לִאָבָן בֵּין אָפְּ הַעֲכָר הַאֲלָגָה פָּוֹנְגָעָם טְרָאָפְּ אָוָן גַּעֲנוּמָעָן הַאַלְטָנָ-
אָ רְעָדָע, וּוּאָס הָאָט זִיְּכָ גַּכְכָ צְעָנוֹנִיפְּגָעָגָאָסָן מִיט דִי אַוִּיסְגָּעָ-
שָׁרִיְּעָן פֿוֹנְדִי הַאָמוֹנָן. „נִיְּזָעָר מִיט דִי בּוַיְסָקָאָוֶן!“ „נִיְּזָעָר מִיטָּנָ-
קָאָפִיטָאַלִּיזָמָוִי!“ „דִי סְקָאָוֶן גַּרְיִיטָ מַעַן צָו מִילְכָאָמָעַ!“

„שְׁפָעַטָּעָד הָאָט מַעַן אַרְוִיסְגָּעָרוֹפָן אָפְּאַלִּיצִיְּשָׁע טְיִיל, וּוּאָס
הָאָט גַּעֲנוּמָעָן צְעָטְרִיבָנָג דִי פְּיָאנְגָעָן. פְּאַרְשְׁטָעַנְדָלָעָכְעַ, אָז דִי
בּוֹרְזָוָאָזָע פְּרָעָסָע אֵיז פָּאָר דָּעֶר פְּאַלִּיצִיְּ, זִי פְּרָוּוֹת זִיְּכָ אַפְּלִיעָ-
דְּעַרְוּוִיְּזָג, אָז דִי פְּיָאנְגָעָן זִיְנָעָן אַלְיָינָג אַנְגָּעָפָאָלָן אָפְּ דָּעֶר פְּאַ-
לִיצִיְּ אָוָן נִיטָפָאָרְקָעָרט.“

די צְיִיטָנוֹג שְׁרִיבֶּט וּוּיְטָעָר:

„דִי 70 פְּיָאנְגָעָן, וּוּאָס הָאָבָן זִיְּבָ גַּעַשְׁלָאָגָן, גַּעַבְרִיקָעֻוּעָט
אָוָן גַּעַבְיִיסָן זִיְּכָ, הָאָט מַעַן פֿוֹנְדִי דָעַמְעָה אָבָן אַרְוִיסְגָּעָשְׁלָעָפֶט אָפְּ
דָּעֶר גָּאָס. דָאָרְטָ אֵיז גַּעַוּעָן אַסְאָכָ פְּרִיעָרָ, אָוָן מַעַן הָאָט זִיְּכָ
גַּעֲקָעָנָט אָרְידָ טָוָג. אַיְּנָעָרָ אִיאָט, וּוּעָנָ דָאָס פְּעָרָדָ פָוָנָעָמָ-
רִיְּטָעָר-פְּאַלִּיצִיאָנָט לְאִ-פְּאָרְזָשָׁה הָאָט אִים אַפְּגָעָטִילָט פֿוֹנְדִי זִיְנָעָ-
כָּאוּוִיָּרִים, הָאָט גַּעַכְאָפָט אַיְּזָנְשָׁטָאָק אָוָן הָאָט אָ זַעַזְעַמָּאָן

דאָס אָומְגַלִּיקְלָעֵכֶעֶס פֿערְד אַיבְּעָרְבָּו קָאָפֶ, שְׁפַעְטָעֶרֶת האָט מעַן אַיִם
דּוּרְפָּאָר אַרְעַסְטִירְטֶט".

אָט דּוּרֶר יָאָט אַיְזָעָנְגָה האָרִי אַיְזָמָאָגֶן. דִּי צִיְּטוֹנָגֶה האָט
זַיִּעַר באַדוּיְעַרְטֶט דָּאָס „אָומְגַלִּיקְלָעֵכֶעֶס פֿערְד“ אוֹבֶּג קִינְג וּוּאָרְט
נִיטֶּה דּוּרְמָאָנְטֶט וּוּעָגָן דּוּמֶ, אָז מִטֶּה דּוּמֶ פֿערְד האָט דּוּרֶר פָּאָלִיֶּ
צִיאָאנְטֶט גַּעֲקָאנְטֶט דּוּרְשְׁטִיקְנֶג אַיְזָמָאָנְעָנֶן.

בָּאָרֶל לְאַמְּידָר זָעָנָן וּוּאָס שְׁרַיְבְּפֶטֶת דִּי צִיְּטוֹנָגֶה וּוּיְיטְעָרֶ:

„דִּי פָּאָלִיצְיְיְלִיְיטֶט זַיְנָעָנֶן גַּעֲוָעָנֶן זַיִּעַר אַיִן אָ שְׁלַעְבְּטָעֶר
לְאָגָעֶ. צְוּוִישָׁנֶן דִּי דּוּמְאָנְסְטְּרָאָנְטֶגֶן זַיְנָעָנֶן אוֹיכֶג גַּעֲוָעָנֶן אָסָאָכֶ
מִיְּדָלָעֶב אוֹבֶּג זַיִּה האָבָּנֶג זַיִּכֶּג גַּעֲשְׁלָאָגָן נִיטֶּה עַרְגָּעָר פָּוֹנֶג דִּי פִּיאָּאָ
נְעָרְגָּנֶג—דִּי יְיָגָלָעֶב. אַיִן פָּאָלִיסְמָעָנֶן האָט אָזָעֶג גַּעֲטָאָנֶג אָמִידָלֶ
וּוּאָס האָט אַיִם אָבִיס גַּעֲטָאָנֶג אַיִן האָנְטֶט.

וּוּעָנֶן דִּי פִּיאָּנְעָרְבֶּג האָבָּנֶג דּוּרְזָעָנֶן, אָז דּוּרֶר סְוִינְגֶעֶן אַיִן שְׁטָאָרֶ-
קָעֶרֶר פָּוֹנֶג זַיִּה, זַיְנָעָנֶן זַיִּה אָוּוּקֶג, וּוּנְגָעָנְדִּיק דּוּמֶ, „אִינְטְּרָנָאַצְּיָאָנָּאָלֶג“.
„אַיִן טְשָׁאָרְלוּזְסְטְּרִיטְעָרֶר רְאִיאָבֶג האָט מַעַן פִּיר יְאָטָג גַּעֲנוּמָעָנֶן
צּוּמֶ פְּאָרָהָעָרֶ, וּוּיְילֶמֶעֶג האָט זַיִּה כּוּיְשָׁעֶד גַּעֲוָעָנֶן, אָז זַיִּה האָבָּנֶג
אָנְטִילֶג גַּעֲנוּמָעָנֶן אַיִן דִּי גַּעֲשָׁעָנְיָנֶן.

„דּוּרֶר 14 יְיָאָרִיקָעֶר האָרִי אַיְזָמָאָגֶן, וּוּאָס האָט זַיִּכֶּג אָרוֹפְּגָעָוּוּאָרְפָּנֶ
אָפָּנֶ פֿערְד פָּוֹנֶג פָּאָלִיצְיָאָנֶט לְאָיְפָרְזֶשֶׂ, האָט גַּעֲמָלְדָבֶג דּוּמֶ
קָאָפִיטָאָבֶג וּוּאָרְעָטָאָבֶג, וּוּעָנֶג יְעָנְדָרֶג האָט אַיִם פְּאָרָהָעָרֶט, אָז עָרֶ
וּוִיֶּה אָקָאָמוֹנִיסְטֶג, „גְּלוּיְבָטֶט נִיטֶּה אַיִן דּוּרֶר אָמְעָרִיקָאָנְעָרֶ פָּאָנֶג“ אָוּבֶ
פִּילֶטֶג, אָז זַיְנָכְיוּוֹ אַיִן גַּעֲוָעָנֶן צּוּ דּוּמְאָנְסְטְּרִירְינֶג קָעָגָנֶג דִּי סְקָאָוָטֶג.
„מְאָרְגָּגֶג אִינְדָּעָרְפָּרֶי וּוּעָטֶג מַעַן אַיִם אַיִן מְאָנְגָּגָנְטָאָנְיָעָרֶ קִינְגֶ
דּוּרְשָׁנֶג גַּעֲרִיכְטֶט מִשְׁפָעָטָנוֹ פָּאָר אָ צְוּוּיְיְעָנְדִּיקָעֶר שְׁוֹלְדֶג: פָּאוֹרֶ דּוּ-
בָּאָשֶׁג, אָוּבֶג דּוּמֶ אָכְזָאָרִיעָסְדִּיקָנֶג בָּאָגִיְינֶג זַיִּכֶּג מִטֶּה אָ בָּאָלְכִּיֶּג“.
אָפָּגִיכֶג אַיִן פָּאָרְגָּעְקָוּמָעָנֶג דּוּרֶר גַּעֲרִיכְטֶט. גָּאנְצֶג נָאָטְרִילָעֶבֶג, אָז
דּוּרֶר רִיבְכְּטָעֶר האָט נִיטֶג גַּעֲנוּמָעָנֶן אַיִן אָכְטֶג דָּאָס, וּוּאָס דִּי פָּאָלִיֶּג-
צִיֶּה האָט גַּעֲשְׁלָאָגֶג דִּי פִּיאָּנְעָרְבֶג, וּוּאָס אַיִּנְעָרֶג פָּוֹנֶג דִּי פָּאָלִיצְיֶג-
לִיטְטָה האָט אָעָרִיסְטֶג דָּאָס אָנְטָוָנֶג בָּאָ פִּיאָּנְעָרְקָעֶג, וּוּאָס זַיִּה האָבָּנֶג
גַּעֲטְרָאָטֶג דִּי קִינְדָּעָר מִטֶּה דִּי פֿערְד. דּוּרְפָּאָר אָפְּבָעָר האָבָּנֶג זַיִּה
אַיְזָמָאָנְעָנֶג, וּוּאָס האָט אָזָעֶג גַּעֲטָאָנֶג דָּאָס פֿערְד קָעְדִּיְעָנֶג זַיִּכֶּג צּוּ
דְּאָטְעָוָעָנֶג פָּוֹנֶג טְוִיטֶג, שְׁטְרָעָנֶג פָּאָרְמִישְׁפָּעָט. דּוּרֶר בּוּרְזָוָאָזָעָר
גַּעֲרִיכְטֶט האָט נִיטֶג גַּעֲקָאנְטֶט מוּכְלָזִינֶג זַיִּינֶג „אָרוּוִיסֶג“

טריט קעגנַּ דער אמריקאנער פָּאנְּ" אונַּ האָט אויסגענוּצַּט זִין
ארענַּט אָפַּ זִיכְּ צְעַרְעַכְעַן מִיט אִים.
אייזמאָנָּען האָט מעַן פֿאָרְמִישְׁפָּעַט אָפַּ 6 כָּאָדָּשִׁים קִינְדָּעַרְ
טורמעַ.

גָּלִילִיכְ פֿוֹנְ טְפִיסְעַ-וּוִידְעַר צַוְ דָּעַר אַרְבָּעַט

אָפַּ גַּעֲרִיכְתְּ האָט הָאָרִי אייזמאָן אַרְוִיסְגְּעַזְאָגְט זִין
נוּנְגַּעַן דְּרִיְסְטְ אָוְן אָפַּן. אִים האָט נִיט אַפְּגַּעַשְׁרָאָקְן דֵּי שְׁוּעָרָע
שְׁטְרָאָפַּ, אָוְן דָּעַר האָט צְוָגְעַזְאָגְט אָוִיכְ אָפַּ וּוּטְעַר אַרְבָּעַטְן אִין
די רִיְעַן פֿוֹנְ דֵּי פֿיָּאנְגָּרְגָּן, קַעְמְפָנְ מִיט דָּעַר בּוּרְזְשְׁוָאָזְיַע.
אוִיכְ אִין טְפִיסְעַ אִיזְ עָרְגְּבָלְבָּרְ דְּרִיְסְטְעַר
פֿיָּאנְגָּרְ.

דָּעַר אַלְקוּרָאַיְנִישְׁעַר אָוְן אַלְפְּאַרְבָּאַנְדִּישְׁעַר צְוָנוּיפְּלִי אִין
פֿסְרְ"ר, פֿיָּאנְגָּרְגָּן פֿאָרוֹזָאַמְּלוֹנְגָּעָן פֿוֹנְ פֿאָרְשְ׀יִידְעַנְעַ לְעַנְעַ.
דָּעַר האָבָּן גַּעֲשִׁיקְט אָגְרוֹס זִיכְעַר כָּאוּועָר אָוְן גַּעֲפָאַדְעַרְט
אִים צַוְ בְּאָפְרִיעְיָן. באָפְרִיעְיָן אִם האָט זִיכְ נִיט אַיְנְגְּעַגְּעַבְן.
הָאָרִי אייזמאָן אִיז אַפְּגַּעַזְעַסְנַּ 6 כָּאָדָּשִׁים פֿאָרְשְׁפָּאָרְט אַוְנְטָעַר
גְּרָאַטְעַס.

וּוְעַן דֵּי פֿיָּאנְגָּרְגָּן-דְּעַלְעַגְּאַצְיַע אָפַּן צְוָנוּיפְּלִי האָט זִיכְ אָוְמַ-
גַּעֲקָרְט פֿוֹנְ רַאְטְנְפָּאַרְבָּאַנְדְּ קִיְּנַ אַמְּדָרִיקְעַ, האָבָּן דֵּי פֿיָּאנְגָּרְגָּן
גְּעוּוֹאַלְט דְּעַרְצְיִילְגְּ אַיְזְמָאַנְעָן וּוּעַגְנָאַלְצָ, וּוֹאָס זִיכְיַעַן גַּעֲזָעַן
אִין פֿסְרְ"ר, וּוּעַגְנָ דָעַם, אָזְ מַעְ האָט אִים אַוִּיסְגְּעַקְלִיבְן פָּאָר אָנְ
עַרְנְ-פֿיָּאנְגָּרְ, אָוְן אוִיכְ וּוּעַגְנָ צְוָנוּיפְּלִי. נָאָר אִין טְוּרְמָעַ האָט מעַן
נִיט דְּעַרְלְוִיְבַּט אַיְפְּעַרְגְּעַבְן אַיְזְמָאַנְעָן קִיְּנַ בְּרִיוּוּ. וּוְעַן אַיְזְמָאָן
הָאָט זִיכְ וּוּעַגְנָ דָעַם דְּעַרְוּוֹסְט, האָט עָרְ פֿאָרְאַקְשְׁנַט גַּעֲפָאַדְעַרְט
דָעַם בְּרִיוּוּ אָוְן אַפְּילְעַ דְּעַרְקְלְעַרְט אַהְנוּגְּרַ-שְׁטְרִיךְ.

עַרְשַׁת דָעַם 30-טָנְ יָאָנוּאָר 1930-טָנְ יָאָר אִיז הָאָרִי אַיְזְמָאָן
אוֹרְוִיס פֿוֹנְ טְוּרְמָעַ.

300 פֿיָּאנְגָּרְגָּן אָוְן עַלְטְעַרְעַ אַרְבָּעַטְעַר האָבָּן זִיכְ צְוָנוּיפְּגַּעַ-
זָאַמְלָט לְעַבְנָ דָעַר קִינְדָּעַר-טְוּרְמָעַ בְּאַגְּעַגְעַנְעַן זִיכְעַר כָּאוּועָר.
טָאָקָעַ דָא אָפַּן אַרְטְ האָט מעַן אַיְנְגְּעַאָרְדָּנְט אַמְּיטִינְג אָוְן מַעְ
הָאָט בְּאַגְּרִיסְט דָעַם אַקְטְיוֹן פֿיָּאנְגָּרְ, וּוֹאָס קַעְרְט זִיכְ אָוְם צַוְ
דָעַר אַרְבָּעַט. אוִיכְ הָאָרִי אַיְזְמָאָן אִיז אוֹוִיסְגְּעַטְרָאָטְן מִיט אָ

רעדע. ער האט צוגעוזאגט קיינמאָל ניט אַפְּטְּרָעָטָן פונעם קאמפ
מייט דער בּוֹרוֹזֶשֶׁאוֹיזַׁע, פֿאַרְזֶעֶצֶן וּוֹיַּרְיֶעֶר דעם שְׂטְּרִיךְ מֵיט
די סְקָאָטָן אָוָן אַרְבָּעָטָן אִין דער פֿיָּאנְגֶּרְ-בָּאוּעוּגָנוֹגָן.
זו די פֿיָּאנְגֶּרְן פֿוֹן רָאַטְּנִירְוּסְלָאָנד האט האָרי אַיְזָמָאן
געשיקט אָזָא בְּרִיוֹן.

“טִיעָרָעַ כָּאוּוִירִים, פֿיָּאנְגֶּרְן פֿוֹן רָאַטְּנִיפֿאַרְבָּאָנְדַּ!

מִינְיָנוּ כָּאוּוִירִים הָאָבוֹן מִידְּדָעְצִילְטַן פֿוֹן אַיְיָעָרְ קָאָמָפְּ
פָּאָר בְּאַפְּרִיעָנְגַּן מִיכְּ פֿוֹן דָּעָרְ קִינְדָּעְרְ-טוּרְמָעְ. אַגְּרוּסָן
דָּאנְקְ אַיְכְ פָּאָר דָּעָם.

די אַנְפִּירָעָרְ פֿוֹן דָּעָרְ קִינְדָּעְרְ-טוּרְמָעְ הָאָבוֹן נִיט אַיְינְ-
מָאָל זִיכְ גַּעֲפְּרוּוֹת מִיכְ אַיְנְרָעְדָן, אַיְכְ זָאָלְ פָּאָרְלָאָזָן די
קָאָמוֹנִיסְטִישָׁעַ בָּאוּעוּגָנוֹגָן. פָּאַרְשָׁטִיטַזְ אַיְכְ, אָזְ זַיְיָעָרְ דִּידְ
זַיְיָנְגַּבְ גַּעֲוָעָן אַרוּסְגָּעָוְ אַרְפָּעָנְעָן.

די אַמְּעָרִיקָאַנְגָּרְ קָאַפְּיָטָאַלְיסָטָן הָאָבוֹן מוֹיָרָעְ פָּאָר דָּעָרְ
פֿיָּאנְגֶּרְ-יְשָׁעָרְ אָוָן קָאָמוֹנִיסְטִישָׁעְרְ בָּאוּעוּגָנוֹגָן. די שָׁאָוִוִּינִיסְ-
טִישָׁעְ אַרְגָּאַנִּיזְאַצְיָעְ “קְרִיגְ-זְוּעְטָעְרָאָגָעָן” הָאָטְ אַרְיָינְגָּעָ-
טָרָאָגָן אָ פָּאָרְשָׁלָאָגְ אַיְנְ דָּעָרְ שְׁטָאָטְ-פָּאָרְוּוֹאַלְטָוָנָגְ, מִזְאָלְ
שָׁאָפָּגְ אָ קָאָמִיסְיָעְ פֿוֹן אָוְנְטָעְרָנְעָמָרְ, וּוֹאָסְ זָאָלְ אַכְּטָוָנָגְ
גַּעֲבָנְ אָפְ דִּי שְׁילָעָרְ-קִינְדָּעָרְ פֿוֹן אַרְבָּעָטָעְרְ, זַיְיָ זָאָלְ נִיטְ
נָעָמָעָן קִיְיָ אַנְטִילְ אַיְנְ דִּי דָעְמָאַנְסְטָרָאַצְיָעְ פֿוֹן אַרְבָּעְ-
טָעְרְ-קָלָאָסְ. נִירְיָאַרְקָעְרָ פֿיָּאנְגֶּרְן קַעְמָפְן מִיטְ אָטְ דָעָם
פָּאָרְשָׁלָאָגְ.

מִיר וּוּלְגְ זִיכְ נִיטְ אַפְּשָׁטָעָלָגְ פָּאָר דָעָם גַּעֲוָעָץ אָוָן
וּוּלְגְ פִּירָן וּוּלְטָעָרְ דָעָם קָאָמָפְ הָאַנְטְ-בָּאַ-הָאָגָטְ מִיטְ דיְ
עַלְטָעָרְ כָּאוּוִירִים.

אִינְ קָאַלְיָפָּאָרְגָּנִיעָן הָאָטְ מַעְןְ פָּאַרְמִישָׁפָעָטְ אַיְנִיקָעְ פֿיָּאָ-
גָעָרָן צָוְ 5 יָאָרְ טָרְמָעְ, דָעְרָפָאָרְ וּוֹאָסְ זַיְיָהָאָבוֹן אַוְפָּגָעָהָוִיָּפָןְ
אָ רְוִיטָעָ פָּאָן אִינְגָעָםְ פֿוֹן אָוְנְדָזְעָרָעְ פֿיָּאנְגֶּרְ-יְשָׁעָן לְאָ-
גָעָרָן. אִינְ אַסְאָבְ עַרְטָעָרְ שְׁלִיסָטְ מַעְןְ פֿיָּאנְגֶּרְן אוִיסְ פֿוֹן
שְׁוֵילְ פָּאָרְ פְּרָאָפָּגָאָנְדָעְ.

אָטְ דיְ אַלְעָ מִטְלָעָן קַעְגָּןְ דָעָרְ אַיְנִצְיָקָעְ אַרְגָּאַנִּיזָאָ-
צִיעָ פֿוֹן אַרְבָּעָטָעְרְ-קִינְדָּעָרְ אִינְ אַמְּעָרִיקָעְ מַאְכָטְ אָוְנְדָזְ-
גָאָכְ דְּרִיסְטָעְרְ אָוָן מַוְטִּיקָעְרְ אִינְ קָאָמָפְ מִיטָןְ קָאַפְּיָטָאָ-

לייזם. די 6 כאדאשימים טורמע האבן נאכ שארפער פאר-
גרעסערט מיין פיגנטשאפט צו דער וועלט בורזושאזיע.

אייצט בין איב פרײַ, איכ טאָר נאָר ניט אָפֿפֶָרְן פּוֹן
שְׂטָאָט אָג דער דערלוייבעניש פּוֹן גַּעֲרִיכְת. אוּבְּ אַיְבְּ וּוּעַל
וועַן עַס אַיְזְ אָפְּ אַדְּמָאנְסְּטָרְאַצְּיַע אַרְוִיסְּטָרְעַטְּן פָּאָר
די אָרְפְּעַטְּעַר, קָעָרְטַּ מְעַן מִיכְּ וּוּידַעַר אַיְן טְוַרְמַע.

מע האָט באָ מֵיר גַּעֲנוּמָעַן דָּאָס וּוּאוֹרְטַּ—אַלְּעַ צּוּוֹיַּ טְעַג
ברענגן אַ צְּעַטְּלַ פּוֹנְגָּעַם לְעַרְעַר אָוֹן פּוֹן בְּרוֹדוֹדָר, אֹז אַיְבְּ
בָּאוֹזְכְּ רְעַגְּלְעַדְרַ דַּיְ שְׁוֹל אָוֹן לְעַרְגְּ זִיכְּ גּוֹטְ. אוּבְּ אַיְבְּ וּוּעַל
אָגְ אַ וּוּיכְטִיקְעַר סִיבְּעַ נִיטְ קָוְמָעַן אַיְן שְׁוֹלַ, קָאנְ מְעַן מִיכְּ
וּוּידַעַר אַרְיִינְגְּזָעַצְּנַ אַפְּ אַנְדְּעַרְהָאַלְבָּנְ אַיְרַ אַיְן טְוַרְמַעַ. אָוֹן
אַזְוִינְעַ אַדְּינְגְּזָעַנְ וּוּעַל אַיְבְּ דָּאָרְפְּן אַפְּלָעַבְן נָאָכְ 3 יְאָרַ.
נָאָר דָּאָס אַלְּצַ קָאנְ מֵיר נִיטְ שְׁטָעַרְנוּ מֵיְנַ אַנְטִילְלְנַעַ-
מְעַן אַיְן דָּעַר קָאַמְוִינִיסְטִישָׁר בָּאוּעַגְגָּנָג. יוּעַן מְעַן האָט
מִיכְּ דָּעַמְ 2-יְמַן אַוְגָוָסְט 1929 יְאָר פָּאַרְמִישְׁפָּעַט צַו טְוַרְמַעַ,
הָאָפְּ אַיְבְּ גַּעֲשָׂוּוֹרְן פָּאָרְן גַּעֲרִיכְת אָוֹן שְׁוּעוֹרְ אַיְבְּ אַיְצַט
פָּאַרְצְזָעַצְּנַ דָּעַמְפְּ מִיטְגְּנַ קָאַפְּיטָאַלְיָזְמַ אָוֹן זִיְנַעַמְשָׁאָר-
סִימְ — בּוּיטְקָאָוָטְן אָוֹן „קָרִיגְזְוּעַטְעַרְאַנְגָּנָן“, וּוּלְכָעַ גְּרִיְינְ
אָגְ אַנְפָאָל אַפְּ אַונְדוֹעָרְ פָּאַטְעַרְלָאָנְדְ — אַפְּנַ רָאַטְנְפָאַרְבָּאָנְדַ.
אַיְצַט, נָאָכְ די 6 כָּאַדְּשִׁים טְפִיסְעַ, בֵּין אַיְבְּ וּוּידַעַר
גְּרִיְינְ צַו שְׁוּעוֹרְן פָּאָרְ דָּעַר אַרְבְּעַטְעַרְשָׁאָפְט אָוֹן קִינְדָּעָר
פּוֹן אַרְבְּעַטְעַרְ פּוֹן רָאַטְנְפָאַרְבָּאָנְד אַיְן אַמְעַרְיקָעַ, אֹז אַיְבְּ
וּוּעַל פִּירְן אַפְּ קָאַמְפְּ אַפְּ פָּאַרְטִּידִיקְן פְּסְרִירַ אָוֹן די אלְ-
וּוּלְלְכָעַ פָּרָאַלְעַטְאַרְיִישַׁ רְעֻוּאַלְיוֹצִיעַ.

מִיטְ קָאַמְוִינִיסְטִישָׁן גְּרוֹס — שְׁטָעַנְדִּיקְ גְּרִיְינְ

הָאָרְיַ אַיְזָמָאָן

נִיְינַ, די קָאַפְּיטָאַלְיָסְטָן וּוּעַט זִיכְּ נִיטְ אַיְנְגָעַבְן צַו דְּעַרְשְׁטִיקְן
די פִּיאָנְעַרְיִישַׁ בָּאוּעַגְגָּנָג, וּוּילְ אַיְן די רִיעַיְן פּוֹן פִּיאָנְעַרְן אַיְזַ
דָּאָסְאָקְ אַזְוִינְעַ הָאָרְיַ אַיְזָמָאָנָס, וּוּאָסְ הָאָבָן נִיטְ מוּירַעַ פָּאָר
שְׁטְרָאָפְט אָוֹן זָעַצְנַ פָּאָר זִיְעַר אַרְבְּעַטְנַ נִיטְ גַּעֲקוֹקְט אַפְּ גָּאָרְנִיטַ.
וּוּעַן מִיהָאָט אִים בָּאַפְּרִיְיט, הָאָטְ הָאָרְיַ אַיְזָמָאָנָג אַנְגָּעַהוַיְבָן
גַּיְינַ אַיְן שְׁוֹלַ, אַנְגָּעַהוַיְבָן אַרְבְּעַטְנַ אַיְן דָּעַר פִּיאָנְעַרְיִישַׁ
קָרְגָּאַנְיָזִעַיַּ, אַפְּבָרְ נִיטְ לְאָנְגָּ...

ווירער אונטער גראטערס

דעם 9-טן מארט 1930 יאר האבן די ארבעטער פון דער גאנצער וועלט דורכגעפирט גראנדיעזע דעםאנסטראציעס פאדענודיק צו פארבעסערן די לאגע פון די ארבעטלאוז. אינן די קאפיתאליסטיישע לענדער וואקסט די ארבעטלאוזיקיט פון מאג צו טאג. מיליאנגען ארבעטער האבן ניט קיין ארבעט זיערע מישפאנעם הונגערן.

די אמריקאנער פיאנגערן האבן גערופן אלע קינדר ער אַנְטִיל צו נעמען אינעם טאג פון די ארבעטלאוז, ארויסיגין אין די גאסן, שטעלג זיך אַינְטִי רײַען פון די דעםאנסטראנטן. אַינְטִי אַרְקָז זַיְנְגָעָן דעם 9-טן מארט אַסָּאָסֶל שילער ניט געגןגען אַינְ שְׂוֵל: זַיְהָ אַבְּנָן דעםאנסטרירט אָפּ די גאסן.

נאָבּ אַט דער אַרְוִיסְטְּרָעְטְּוָנְגּ הַאַבְּנָן גַּעֲרֹפְּנָן דִּי לְעָרָעָר שְׁפָרָקָעָר אַנְגְּעָהָוִיבָּן. נַאֲכְשְׁפִּירָן נַאֲכָבּ די פִּיאַנְגָּרָן. אַינְטִי אַרְקָז אַלְיִינְ אַטְמָעָן הַעֲכָר 100 פִּיאַנְגָּרָן אוַיסְגָּעַשְׁלָאָסָן פָּוּנְטִי שְׁוָלָגּ. אַסָּאָסֶל קִינְדָּעָר, וּוֹאָסּ הַאַבְּנָן גַּעֲנוּמָעָן אַנְטִיל אַינְטִי דִּי דֻּעָמָן-סְטְּרָאַצְּיָעָס, הַאַטְמָעָן אַינְטִי שְׁוָלָגּ גַּעֲשָׁלָאָגּ. די עַלְתָּעָרָבּ זַיְעָרָעּ הַאַטְמָעָן צַוְּגָעָזְיָגּן צָוּמָ גַּעֲרִיכְתּ אָוּן מִעְעָדָה זַיְהָ שְׁטָרָאַפְּרָט אָוּן גַּעַוּוֹאַרְגָּט, אָז אַינְטִי פָּאַלְיָוּעָן זַיְעָרָעּ קִינְדָּעָר וּוּעָלָגּ נַאֲכָמָל אַנְטִילְנַעַמָּעָן אַינְטִי אַרְבָּעְטְּעָרְ-דַּעַמְּאַנְסְּטְּרָאַצְּיָעָס, וּוּעָט מִעְעָדָה זַיְהָ באַשְׁטָרָאָפּן נַאֲכָבּ שְׁטָרָעָנָגּ.

אָפּ דַּעָרָעָר דַּעַמְּאַנְסְּטְּרָאַצְּיָעָס אַיז אַוִּיכָּ אַרְוִיסְגָּעָגָנָגָעָן הַאַרְיָ אַיְזָמָאָן. אַיְם הַאַטְמָעָן פִּינְפִּינְ אַרְיָ אַרְיָ אַזְּפָאָלָגּ אַינְטִי טְוָרְמָעּ.

די פָּאַלְיָצִי הַאַטְמָעָן בַּאַמְּעָרָקָט, אָוּן מִעְעָדָה אַיְם אַרְעָסָ-טִירָט. וּוּידָעָר אַיז אַיְם אַוִּיסְגָּעָקָומָעָן צַוְּשָׁתִין פָּאָרָגּ גַּעֲרִיכְתּ. אַיְצָטִיקָס מַאֲלָגּ אַיז די שְׁטָרָאָפּ גַּעַוּעָן גַּאֲרָא שְׁטָרָעָנָגּ. אַיְזָמָאָנָגּן הַאַטְמָעָן מִעְעָדָה פָּאַרְמִישְׁפָּעָט אָפּ גַּאנְצָעָ פִּינְפִּינְ יָאָר טִיפָּסָעּ. אָפּ פִּינְפִּינְ יָאָר הַאַטְמָעָן מִעְעָדָה אַיְם אַרְוִיסְגָּעָרִיכְנָן פָּוּנְטִי דַּעָרָעָר קָאַמְּנוֹיסְטִישָׁעָר בָּאוּוּגָוָנָגּ. עַט הַאַטְמָעָן נַאֲכָבּ גַּעַדְרָאָט אַגְּפָאָר מַעְזָאָל הַאַרְיָ אַרְוִיסְשִׁיקָן פָּוּנְטִי אַמְּעָרִיקָעּ קִינְפְּעָסָרָאַבִּיעּ, וּוּי אַפְּרָעָמְדָן פִּירְגָּעָרָן

אַת אָזִי צְעַרְעַכְעַנְעַן זַיְכּ דֵי קָאָפִיטָלִיסְטָב מִיטּ דֵי אֲקֶטְיוֹזָעַ פִּיאָנוּרָן.

נאָר אָפְשָׁרְעָקָנְדִי פִּיאָנוּרָן האָט זַיְכּ זַיְיַ נִיטּ אַיְנְגַעַגְעַבָּן.
איַנְטָאָגּ פּוֹנְגּ וְדַתְןּ מִינְיָן 1930 יָאָר אַיְזּ אָ גְּרוֹיסְעַ צָאָלּ פִּיאָנוּרָן,
נִיטּ גְּעֻקוּסְטּ אָפּ אַלְעַדְלִיּ נַאֲכְשְׁפִּירְגְּעַנְגּ, וּוַיְסְנְדִיקּ, אֹזּ זַיְיַ דְּרָאָט
דָּאָסְזָעַלְבָּעַ, וּוֹאָסּ הָאָרִי אַיְזְמָאַנְעַן נִיטּ גְּעֻקוּמָעַן צּוּ גַּיְבּ אַיְנְשָׁוָלּ.
זַיְיַ הָאָבָּן וּוַיְדָעָרּ דָּעַמְּאַנְסְטְּרִירְטּ אָפּ דֵי גַּאֲסְנּ צְוֹזָאַמְעַן מִיטּ דֵי
אַרְבְּעַטְעָרּ.

הָאָרִי אַיְזְמָאַנְסּ כָּאוּוִירִיםּ הָאָבָּן נִיטּ אַפְגָּעַשְׁטָעַלְטּ דֵי אַרְבְּעַטְ.
דֵי פִּיאָנוּרָן הָאָבָּן גַּעַהְאָלְפָנְגּ דֵי אַרְבְּעַטְעָרּ אַיְנּ דָעַרּ צַיִיטּ,
וּוֹעֵגּ סְאַיְזּ פָּאַרְגָּעַקְוּמָעַן דָעַרּ שְׁטְרִיךּ פּוֹנְגּ דֵי שְׁנִיְידָעָרּ אַיְנּ
נַיְוּ-יָאָרָקּ, זַיְיַ זַיְנְעַן גַּעַשְׁתָּאַנְעַן בָּאּ דֵי פִּיקְעַטְןּ, נִיטּ אַרְיְינְגָּעַלְאָזּ
דֵי שְׁטְרִיךּ קְפַרְעַבָּעָרּ אָפּ דֵי אַוְנְטָעַרְנוּמְוּגְעַנְגּ, צְוַיְשָׁנּ דֵי פִּיקְעַטְ
נִיקָּעָסּ, וּוֹאָסּ דֵי פָּאַלְצִיּ הָאָטּ אַרְעַסְטְּרִיטּ, אַיְזְגָּזְוּעַן זַעַקְסּ פִּיאָ
נַעַרְגּ אַוְנּ שִׁילְעָרּ.

איַנְטָאָגּ פּוֹנְגּ דֵי פִּיאָנוּרָן גַּעַמְאָבָטּ אָ דָעַמְּאַנְסְטְּרִאָצִיעּ, זַיְיַ הָאָבָּן
גַּעַפְאָדָעָרָטּ אָוְמוֹיסְטּאּ אַנְבְּיִיכְסּוּסּ פָּאָרּ קִינְדָעָרּ פּוֹנְגּ אַרְבְּעַטְעָןּ.
אַיְבָעָרּ דָעַטּ הָאָטּ מַעַןּ אַרְעַסְטְּרִיטּ 40 פִּיאָנוּרָן אַוְנּ קָאָמְיְוִיגִיסְטָןּ.
שְׁפָעַטְעָרּ הָאָטּ מַעַבּ דֵי פִּיאָנוּרָן בְּאָפְרִיטּ, נַאָרּ דֵי אַרְעַסְטְּרִיטּ
קָאָמְיְוִיגִיסְטּוּנּ קְלִינְבְּטּ מַעַןּ זַיְבּ מִישְׁפְּעַטּ.

דָעַם 3-טָן אַפְרִיעַד 1930 יָאָרּ הָאָבָּן אַיְנּ עַלְדָאָרָדָאּ 600
אַרְבְּעַטְעָרּ זַיְכּ אַפְגָּעַשְׁלָאָגּוּנּ פּוֹנְגּ דָעַרּ פָּאַלְצִיּ, וּוֹאָסּ אַיְזּ אַנְגָּעָ
פָּאָלְגּ אָפּ אָ פָּאַרְזָאָמְלוֹגּ. דֵי פָּאַלְצִיּ הָאָטּ אַטְאָקְזָרָטּ דֵי אַרְבְּעַ
טָעָרּ, גַּעַשְׁלָאָגּ מִיטּ דֵי גּוֹמְרִישְׁטָעָקָסּ עַלְטָעוּרָעּ אַוְנּ קִינְדָעָרּ.
דֵי נִיטּ-בְּאָוָאָגְנָטּ אַדְבָעַטְעָרּ הָאָבָּן גַּעַגְעַבּ אָשְׁטָאָרָקּ וּוַיְדָעָרּ
שְׁטָאָנָדּ. בְּעַרְאָשּׁ מִיטּ דָעַעּ אַנְפִּידָעָרּ עַלְעַנּ גּוֹוָאָלָטָנִיּ, וּוֹאָסּ דֵי
פָּאַלְצִיּ הָאָטּ זַיְ שְׁבָעַטְעָרּ אַכְּבָאָזְיִיעָסְדִיםּ גַּעַשְׁלָאָגּ, הָאָבָּן דֵי
פִּיאָנוּרָן גַּעַונְגָּזּ דָעַוּקָאָזְזָנְגָּעָזּ לִידְעָרּ אַיְנּ מַעַשְׂכּ פּוֹנְגּ
דָעַם גַּאנְצּ שְׁלָאָכּ.

מַעּ וּוֹאָלְטּ גַּעַקְאָנוּטּ בְּרַעֲנָנָעּ נַאָבּ אַסְאָבּ אַזְעַלְכּ בִּינְשְׁפִּילְבּ
וּוֹעֲגּ דָעַם קָאָמָפּ פּוֹנְגּ דֵי אַבְּעַדְיְקָאָנָעּ פִּיאָנוּרָן-אַיְזְמָאַנְסּ
כָּאוּוִירִיםּ.

פָּאַר אַיְזֶמָּאָנֵס בְּאָפְּרִיאַנוֹג!

שאפט אַרְגָּאַנְיוֹצִיעַס פֿוֹן יְוָנָגָע פִּיאַנְעָרָנוּ! קֻעְמְפֶט פָּאַר דָּעַר
בְּאָפְּרִיאַנוֹג פֿוֹן הָאָרִי אַיְזֶמָּאָנוּ!—הָאָבָּן גַּעֲרוֹפְּנָדִי נִיוּיַּאַרְקָעָר קָאָרָ
מִיטָּעָנָן פֿוֹן פָּאָרְטִי אָונְ קָאָמְיוֹג אִינְג אַסְפְּעַצְיִיעָלָג אָוְפְּרוֹפְּצָוּ דִּי אָרָרָ
בָּעַטָּעָר, וּוּבָן מַעַן הָאָט אַנְגָּעָהוּבָּפָּן פָּאָרְפָּאַלְגָּן דִּי פִּיאַנְעָרָנוּ נָאָכָן 6
פָּעוּרָאָל.

דִּי נִיוּיַּאַרְקָעָר פִּיאַנְעָרָנוּ הָאָבָּן אָוִיכָּ אַרְוִיסְגָּעַלְאָזָט אָ סְפָּעָ
צִיעָלָג אָוְפְּרוֹפְּצָוּ דִּי קִינְדָּעָר פֿוֹן דִּי אַרְבָּעָטָעָר:

"קִיבְּדָעָר פֿוֹן נִיוּיַּאַרְקָעָר אַרְבָּעָטָעָר!"

דָּעַר קֻעְמְפֶט פָּאַר דָּעַר זָאָכָּ פֿוֹנְעָם אַרְבָּעָטָעָר-קָלָאָס,
דָּעַר פִּיאַנְעָרָנוּ הָאָרִי אַיְזֶמָּאָנוּ. זִיצְט אִינְג טָוְרָמָע. קֻעְמְפֶט פָּאַר
זִין בְּאָפְּרִיאַנוֹג! פָּאַדְעָרֶת מַע זָאָל אִים אַרְוִיסְלָאָזָנוּ!
וּוְעָרָ פֿוֹן דִּי אַרְבָּעָטָעָר-קִינְדָּעָר וּוְיִסְטָ נִיטָּ פֿוֹן דִּי
אַמְּעָרִיקָאָנָעָר פִּיאַנְעָרָנוּ? אַמְּעָרִיקָאָנָעָר פִּיאַנְעָרָנוּ שְׁטָעָלָן
מִיט זִיכָּ פָּאַר אָג אַרְגָּאַנְיוֹצִיעַס פֿוֹן אַרְבָּעָטָעָר-קִינְדָּעָר,
וּוְאָס קֻעְמְפֶט פָּאַר דִּי אִינְטָעָרָעָסָן פֿוֹנְעָם אַרְבָּעָטָעָר-קָלָאָס.
שְׁוִינָן לְאָגָג, אָז דִּי פִּיאַנְעָרָנוּ קֻעְמְפֶט פָּאַר פָּאַרְבָּעָסָעָרָן דִּי
לְאָגָעָ פֿוֹן דִּי אַרְבָּעָטָעָר-קִינְדָּעָר אִינְג דִּי שְׁוָלָן. מִיר קֻעְמְפֶט
פָּאַר אַוִּיסְפּוּיָעָן נִיְּעָ שְׁוָלָן, פָּאַר אַרְוִיסְגָּעָבָן עָסָן אָונְגָלְיִיָּה
דָּעַר אַוְמָזִיסְטָ דִּי קִינְדָּעָר פֿוֹן אַרְבָּעָטָעָר, וּוְאָס לְעַרְנוּג זִיכָּ
אִינְג שְׁוָלָן.

מִיר קֻעְמְפֶט מִיט דִּי בּוַיְסָקָאוֹטָן—אָנְג אַבְּגָאַנְיוֹצִיעַס פֿוֹן
קִינְדָּעָר, וּוְאָס דִּי אָוְנְטָעָרָנָעָמָעָר הָאָבָּן גַּעַשְׁאָפָּן. אָט דִּי
אַרְגָּאַנְיוֹצִיעַס לְעָרָנְטָ אָוִיס דִּי קִינְדָּעָר פֿוֹן אַרְבָּעָטָעָר, זִי
זָאָלָן הַעַלְפָּן דִּי אָוְנְטָעָרָנָעָמָעָר בְּעֵיסָא שְׁטָרִיךְ, זִי זָאָלָן
זִין שְׁטָרִיךְ קְבָּרָעָכָר אָוִס פִּינְטָ הָאָבָּן אַרְבָּעָטָעָר. אָט דִּי
אַרְגָּאַנְיוֹצִיעַס גְּרִיְיט זִי צָוָא מִילְכָּאָמָעָ פָּאַר דִּי אִינְטָעָרָעָסָן
פֿוֹן דִּי אָוְנְטָעָרָנָעָמָעָר, גְּרִיְיט זִי צָוָא מִילְכָּאָמָעָ אִינְג דָּעַר
צִימָט, וּוּבָן דָּעַר אַרְבָּעָטָעָר קָוְמָט אָוּמָ, אָוּנָ דָּעַר אָוְנְטָעָרָנָעָ
מָעָר זְשָׁעָבָרָוּעָט מִילְיָאָנָעָן. אִיצְטָ פָּאָלָן אָנְג דִּי אָוְנְטָעָרָ
נָעָמָעָ אָפָּן פָּאָטָעָרָלָאָנָד פֿוֹנְעָם אַרְבָּעָטָעָר-קָלָאָס—אָפָּן
רָאָטָנָפָּאָרָבָּאָנָד נָאָר דָּעָרָפָּאָר, וּוְאָס פָּסְרִירָ קֻעְמְפֶט פָּאָרָן

ארבעטער, אונ דיאוֹנטערנעםער אינ אלע לענדער האָבן
מוירע פאר דיאַרבעטער אונ האָבן זיַּי פֿינְט.

הاري אַיזֶּמאָן זִיכְּת אֵין טְרָמָע, וּוְיַיְל עַר הָאָט גַּעֲקֻמְפַּט
פָּאָר דִּי אִינְטְּרָעְסָן פָּוָן אַרְבָּעְטָעָר אָונ זַיְעָרָע קִינְדָּעָר.
ער אַיְזָן אַלְט 15 יָאָר אָונ אַיְזָן אַיְנָעָרָע פָּוָן דִּי אַקְטִיוֹסְטָע
פִּיאָנוּרָג. הاري אַיזֶּמאָן הָאָט גַּעֲקֻמְפַּט אֵין בְּרָאְנָקָס דָּעָר-
פָּאָר, אָז מַע זָאָל אַוִּיסְפּוּעָן אַ נִּיעָשׂוֹל-גַּעֲפִינְדָּע, אָז מַע
זָאָל פַּאַרְבָּעְסָעָרָן דִּי באַדְיְגָוָנָגָעָן פָּוָגָעָם לְעָרָגָעָן פָּאָר דִּי
אַרְבָּעְטָעָר-קִינְדָּעָר.

פָּאָר דַּעַם קָאָמָפּ הָאָט מַעַן אִים אַוִּיסְגַּעַשְׁלָאָסָן פָּוָן שָׁוָּל.
הاري אַיזֶּמאָן גָּעָנָה הָאָט מַעַן פָּאַרְזָעָצָט אֵין טְרָמָע נָאָר
דָּעָרְפָּאָר, וּוְאָס עַר הָאָט גַּעֲקֻמְפַּט פָּאָר דִּי אַרְבָּעְטָעָר, וּוְאָס
ער הָאָט גַּעֲהָאָלָפּן זַיְעָרָע קִינְדָּעָר אָונ אַיְזָן גַּעֲוָעָן אֵין
דָּעָר פִּיאָנוּרִישָׁעָר אַרְגָּאַנְיָאַצְּיָה.

קִינְדָּעָר פָּוָן אַרְבָּעְטָעָר! פָּאַדְעָרֶת מַע זָאָל באָפְּרִיְּעָן
הاري אַיזֶּמאָןָןָן! קָעְמָפּ מִיט דִי סְקָאָוָתָן, גִּיט אַוּוָקּ פָּוָן
דִי רִיְּעָן פָּוָן דָּעָרְדָּאַזְקָעָר אַרְגָּאַנְיָאַצְּיָה, טָרָעָט אַרְיִינָן אֵין
דִי פִּיאָנוּרִ-מָּאָכָנָעָס! שִׁיקְט אַיְמָעָרָע פְּרָאַטְעָסָטָן צָו אַוְנְדוּזָעָר
פִּיאָנוּרִ-אַרְגָּאַנְיָאַצְּיָה, קִינְגּ נְיוּ-אָרָק, 28-26 יְוִנְיאָנִ-סְקוּוּר.
מִיר וּוּלְגּ באָפְּרִיְּעָן הָהָרִי אַיזֶּמאָןָן!
פָּאַדְעָרֶת מִזְאָל אִים באָפְּרִיְּעָן!

אַמְּעָרִיקָןָעָר פִּיאָנוּרָן.

נְיוּ-אָרָק.

אלָס עַנְטָפָעָר אֶפְּ דַּעַם אַוְפָּרוֹפּ הָאָבן דִי פִּיאָנוּרָן אַיְבָּעָר
גָּאנְץ אַמְּעָרִיקָע אַנְגָּעָהוִיבָּן אַרְגָּאַנְיָרָן פְּרָאַטְעָסְטִ-דָּעָמָאָנִי
סְטָרָאַצְּיָעָס שָׁעָגָן דַּעַם אַרְעָסָט פָּוָן הָהָרִי אַיזֶּמאָןָן, אֵין דִי
שְׁוָלָגּ הָאָט מַעַן אַרְוִיסְגַּעַטְרָאָגָן פְּרָאַטְעָסְטְרָעָזָלְיוֹצְיָעָס. אֵין
טְשִׁיקָּאָגָא הָאָבן אַסְאָבּ שְׁילָעָר אָונְ פִּיאָנוּרָן גַּעֲמָאָכָט דָּעָמָאָנִי
סְטָרָאַצְּיָעָס אֶפְּ דִי גָּאָטָן אָונְ גַּעֲפָאַדְעָרֶת באָפְּרִיְּעָן אַיזֶּמאָןָן
דִי פָּאַלְיָצְּיָה הָאָט צְעָטְרִיבָּן דִי דַּעַמְּאַנְסְטָרָאַצְּיָה אָונְ אַרְעָסָטָרָאַצְּיָה
-טִירָט 100 מַעַנְטָשָׁן. דִי אַרְעָסְטִירָטָעָה הָאָבן גַּעֲזָוָנָגָעָן „אִינְטָרָאַצְּיָה-
גָּאנְאלָה“, נִית אַוְגָעָה עָרָט זִינָגָעָן אִים אַפְּלָעָ אֵין פָּאַלְיָצְּיָה.
אַפְּטָיָל, בֵּין מַע הָאָט זַיְיָ נִית באָפְּרִיְּט.

די פיאנערן פון דער שטאט הערלי האבן הארים געשיקט
אוֹזָא בְּרִיוֹן:

„טיעערער כאווער הארי אייזמאן! פון די צייטונגגען האבן מיר זיך דערווויסט, אוֹזָא מַעַת דִּיכְזּוֹידְעָר אֲרָעֵס טירט פָּאָר דִּינְגָּן אַנְטִילָאַן דַּעַר דַּעַמְּאַנְסְּטָרָאַצְּיעַ פָּוֹן אַרְיָה בעטלָאֹזָעַ, אוֹזָא מַעַת דִּיכְפָּאַרְמִישְׁפָּעַט אֶפְ 5 יָאָר טָוְרָמָעַ, אוֹן אוֹזָא מַעַת וּוְילְדִּיכְאַרְוִיסְשִׁיקְנָן אַהֲנָן, וּוּדוֹ בִּזְטַעַבְּרִוְן גַּעֲוָוָרָן — קִין רָוְמָעַנִּיעַ. מִיר פִּיאַנְעָרָן פָּוֹן דָּאַרְעֵמִי הֻרְלִי גְּרִיסְנָן דִּיכְאַוְן מִיר זַיְנְגָּן אַנְטִיצְקָט פָּוֹן דִּינְגָּן אַרְבָּעַט. מִיר וּוּלְגָן שְׂטִיבָן פָּאָר דִּיר אַיְזָנוֹפָעַט. מִיר וּוּלְגָן נִיט דַעַרְלָאֹזָן מַע זָאָל דִּיכְאַרְוִיסְשִׁיקְנָן קִין רָוְמָעַנִּיעַ. מִיר וּוּלְגָן פָּאַדְעָרָן דִּינְגָּן באָפְּרִיּוֹנָגָן.

אוֹנדְזָא אַיז גָּאנְצָ גּוֹט באָוּוֹוּסָט, אוֹזָא דִּי אַמְּעָרִיקָאַנְעָר קָאָז פִּיטָּאַלִיסְטָן וּוּלְגָן צְעֻזְוָלְגָּעָרָן דִּי פִּיאַנְעָרִישָׁע באָוּוֹגָנוֹנָגָן. נָאָר מִירְגְּרִיְּתָן זַיךְ אַרְוִיסְטְּרָעָטָן דַעַם עַרְשָׁתָן מַיִּ. מִיר וּוּלְגָן מַעְלָדָג אַשְּׁאָרְפָּן פְּרָאַטְעָסָט קַעְגָּן דַעַם בּוֹרְזָשְׁוָאָזָן טָעָרָאָר נִיט נָאָר אַיְן אַמְּעָרִיקָע. נָאָר אַיְן דַעַר גָּאָרָעָר קָאָז פִּיטָּאַלִיסְטִישָׁעָר וּוּלְגָן. אוֹנדְזָאָר פִּיאַנְעָרִישָׁע מַאְכָנָע גְּרִיסְט דַעַם „מַאְפָרָר“

זָאָל לְעַפְּנֵן דִּי פִּיאַנְעָרָן-בָּאוּוֹגָנוֹנָגָן!

זָאָל לְעַפְּנֵן דַעַר קָאָמִוָּגָן!

זָאָל לְעַפְּנֵן פְּסָרְרִיָּה!

אַסְאָכָ אַזְוִינָעָ בְּרִיוֹן הַתְּאָרִי אייזמאן באָקוּמָעָן נָאָכָ זַיְנָעָ אַרְעָסָט.

אוֹיכָ אַיְן אַנְדָּעָרָע לְעַנְדָּעָר הַאָבָּן פִּיאַנְעָרָן גַּעֲקָעָמְפָט טָאָר הַאָרִי אייזמאָנס באָפְּרִיּוֹנָגָן. פָּוֹן אַלְעָ לְעַנְדָּעָר אַיז קִין אַמְּעָרִיקָע אַנְגָּעָקָומָעָן פְּרָאַטְעָסָטָן קַעְגָּן דַעַם אַוְמָגָעָה הַעֲרָתָן אַוְרְתִּיָּל אַיְכָעָר אַיְזָמָאָנָעָן. דִּי פִּיאַנְעָרָן אוֹן שִׁילָעָר פָּוֹן רָאַטְנָסָאַרְבָּאָנָד הַאָבָּן אַזְוִינָעָ פְּרָאַטְעָסָטָן אַרְוִיסְגָּעָטְרָאָגָן נִיט אַיְינְמָאָל.

הַאָרִי אַיז נִיט אַיְינָעָרָה. זַיְנָעָ כָּאוּוִירִים נַעֲמָעָן אַבְּיִשְׁטָילְפָוָן אַיְם אַוְן סִירָן אוֹיכָ אַזְוִי דְּרִיסְטָס אַוְן הַעֲלָדִישָׁ דַעַם קָאָטָפָ, וּוּיְעָרָה. אַיְן דַעַם בִּיכְלָה הַאָבָּן מִיר שְׂוִינָגָן גַּעֲרָדָט וּוּלְגָן הַאָרִי אַיז אַגְּנָס בָּאוּרְרָ-סִידָנִי קָאָפְּלָאָגָן, וּוּאָס סָעָהָט אַיְסָט אַיְגְּנָעָם

מיט איזמאָנגען אויטגעַלְאָסֶן טוֹן שׂוֹל. נישט לאָנָג איז קאָפְּלָאָן
מיט נאָכְ צוּוִי כָּאוּוִירִים גַּעַשְׁתָּאָנָגָעָן פָּאָרָג גַּעֲרִיכָּט. מֵעַ הַאַט
אַיִם באַשְׁוֹלְדִּיקְט אַיִן אַרְגָּאַנְיִזְרָן אַ שׂוֹל-שְׁטוּרִיךְ. פּוֹנְקָט וּוְיִ
אַיְזָמָאָן, הָאָט קַאָפְּלָאָן אוִיכְ דְּרִיסְט גַּעַעַנְטְּפָעָרְט אַפְּ אַלְעַ פְּרָאָ-
גַּעַס פּוֹנְגָעָם רִיכְטָעָר, פָּאַרְטִּידִיקְט זִיְנָעַ קָאַמְוְנִיסְטִישָׁע אַנְשְׁוִיְוָן-
גַּעַנְ, זִיְנָ פִּיאָנְעָרִישָׁע אַרְבָּעָט, גַּעֲרָדָט וּוֹעָגָן זִיְנָ גַּרְיִטְקִיעָ-
אַפְּצָוְגָעָבָן אַלְעַ קוּיכָעָס דַּעַם קָאָמָט פָּאָרָג אַרְבָּעָטְעָרְ-
קַאָפְּלָאָנָגָעָן דְּרָאָט טְפִיסָּע.

אַרְעָסְטִירָן פִּיאָנְעָרָן אַיִן גַּעַוּוֹאָרָן אַיִן אַמְעָרִיקָע אַ גַּעַוְיִינִי-
לְעַכְעַ דְּעַרְשִׁינְוָנָג פָּאָר דְּעַרְ לְעַצְטָעָר צִיְּטָ.
נָאָר קִיְנָעַ אַרְעָסָטָן, קִיְנָעַ פָּאַרְפָּאַלְגָוָנָגָעָן מִיצָּאָד דִּי קַאָפְּ-
טָאַלִּיסָטָן וּוּלְבָן נִיטְ דְּעַרְשִׁטְיָקָן דִּי פִּיאָנְעָרָן-בָּאוּוּגָוָן, וּוֹיְמָלָ-
דִּי פִּיאָנְעָרָן-בָּאוּוּגָוָן פָּאַרְמָאָגָט הָאָרִי אַיְזָמָאָנָגָעָן אָוָן טְרוּזָ-
טָעָר אַזְוִינָעַ מּוֹטִיקָע יְוָנָגָעַ קַעְמָפָעָר.

הָאָרִי אַיְזָמָאָן אַיִן פְּסָרְרָ

די פִּיאָנְעָרָן טוֹן אַלְעַ לְעַנְדָעָר, די רְעוּוֹאַלְיוֹצִיאַגְּנָעָרָע אַרְבָּעָ-
טָעָר, דְּעַרְ מְאַפְּרָ-הָאָבָן גַּעַפְּאַדְעָרָט בָּאַפְּרִיעָנָן הָאָרִי אַיְזָמָאָנָגָעָן-
אָוָן צָוָם סָאָפְ 1930-טָן יָאָר הָאָט זִיכְ אַיְנָגָעָבָן אַיִם צָוָה בָּאָ-
סְרִיעָן!

די אַמְעָרִיקָאנָגָעָר רְעַגְיָוָנָג הָאָט אַרְוִיסְגָּעָלָאָזָט אַיְזָמָאָנָגָעָן
טוֹגְ טְפִיסָע אָוָן הָאָט אַיִם דְּעַרְלְוִיפְט אַרְוִיסְצְוָטָאָרָגְ נִיטְ שְׁחִין דָוָ-
מָעָנִיָּע, וּוְיִ דְּעַרְ גַּעֲרִיכָט הָאָט בָּאַשְׁטִימָט, נָאָר אַיִן רָאַתְנָפָאַרְבָּאָנָדְ.
אַמְעָרִיקָאנָגָעָר פִּיאָנְעָרָן הָאָבָן הִיָּס בָּאַגְּרִיסְט זִיכְרִיְתָ בָּאַפְּרִיעָנָן
כָּאוּוּרָ. מִיט אַיִם אַיְנָיְגָעָם הָאָבָן זִיכְ גַּעַפְּרִיְתָ די פִּיאָנְעָרָן סְגָ-
דְּעַרְ גַּאֲנָצָעָר וּוּלְטָ.

אַיִן דְּעַקְאַבָּעָר אַיִן הָאָרִי אַיְזָמָאָן אַרְוִיסְגָּעָפָאָרָג קִינְ פְּסָרְרָ.

עַטְלָעָכָע הַוּנְדָעָרָט טִיאָנְעָרָן טוֹגְ נִיוְיִ-אָרָק הָאָבָן זִיכְ צְנוּיִינְגָּעָ-
סְלִיבָן אַיִם בָּאָגְלִיטָן אָוָן אַיְפָרְגָעָבָן זִיכְעָרָעָ סְלָאַמִּיקָן גְּרוּסָ דִּי
סְאַוּעַטִּישָׁע פִּיאָנְעָרָן.

אַיִצְטָ אַיִן הָאָרִי אַיְזָמָאָן אַיִן פְּסָרְרָ. עַר אַיִן גַּעַקְוָטָעָן
אַהֲרָ, אַיְגָעָט לְאָנָדָסָן כְּפָעִילִיּוֹת, קָעְדָיְיָ סְפָרְזָעָגְ זִיְנָ לְעָרָ-

גען זיך אונ זיין ארבעט. דא וועט ער זיך שטענן אין די ריעזען
פונג די בויעדר פונג סאציאלייזם.

די פיאנגערן פונעם ראנטנפארבן האבן אויסגענווצט הארי
אייזמאנס קוימען, קעד די צו פארשטי Arkן די אינטערנאמציאנוועל
ארבעט. זי געדענ侃ען, או טויזנטער פיאנגערן אין אמריקע אונ
אין אנדערע לענדער קומט אויס צו ארבעטן אונ קעטפֿן אין
אוינגע שווערעד באדיגונגונגען, ווי הארי אייזמאן האט געארבעט.
באגריסנדייך הארי אייזמאגען, האבן זי דערמיט באגריסט די
פיאנגען פונג די קאפיתאליסטייש לענדער.

הاري אייזמאן באזוכט די גראסטע פיאנגער ארגאניזאציעס,
אומעטום דערצילט ער וועגן זיינע כאווײַרִים, וועגן זיינער אָר-
בעט, וועגן זיינער אָרגאניזאציעס.

מע מוו העלפן הארי אייזמאנס כאווײַרִים אין זיינער שועע-
רעד ארבעט, פארשטי Arkן די פארבינדונג מיט זי, דערמוני-
טערן זי מיט דערטאלגריכעכער ארבעט. מע דארפֿ פארשטי Arkן
די בריווּסְפֶּאָרְבִּינְדְּוֹגְּ מיט זי, ווילל יעדער יעדיע פונג ראנט-
פארבן איז פאר זי א יאנטעוּן, א גראיסט פריד. זי ווילן
וויסן, ווי ארבעטן פיאנגערן אין א לאנד, וו ס'אייז ניטא קיינ
פאַלִּיצִי, קיינ סקאותן, וו ס'אייז ניטא קיינ קינדרער-טורמעס, וו
פאר הארי אייזמאגען איז ניטא מער קיינ געפֿאָר. מיזאָל אַיִם
פארזעען אין טורמע.

2087

.БНК 35

.БНК 35

ЄВРЕЙСЬКОЮ МОЕЮ

В. Куліченко

ГАРІ АЙЗМАН

НА ЕВРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

В. Куличенко

Гарри Айзман

Державне видавництво Надіональних
меншин УСРР при Президії ВУЦВК'у
"Укрдержпрацмевидав"